

Analiza e vlerësimit të nevojave

Të kuadrit rregullator kombëtar me rëndësi për burimet natyrore,
përdorimit të zonave të mbrojtura, menaxhimit dhe procesit të
vendimmarrjes

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Publikuar nga:

Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri

Rr. Islam Alla, Pall. IVEA, kati i 1, Tirana

Tel/fax: +355 42231437

<http://www.inca-al.org>

E-mail: info@inca-al.org

Të drejtat e autorit © Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri, 2019

Të gjitha të drejtat mbi botimin, riprodhimin, kopjimin dhe përdorimin e informacionit të plotë ose të pjesshëm, janë të rezervuara nga Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri - INCA.

Opinionet dhe pikëpamjet e shprehura në këtë botim, nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Hartimi i këtij dokumenti u udhëhoq nga:

Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri - INCA

Bashkimi Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës - IUCN

Kopjet e këtij botimi janë mundësuar nga:

Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri

Rr. Islam Alla, Pall. IVEA, kati I, Tiranë,

Tiranë, Dhjetor 2019

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

Rreth Bashkimit Evropian

Bashkimi Evropian (BE) përbëhet nga 28 Shtete Anëtare që kanë vendosur që gradualisht të ndajnë njohuritë, burimet dhe fatet e tyre.

Gjatë një periudhe zgjerimi që përfshin më shumë se 50 vjet, ata kanë ndërtuar së bashku një stabilitet, demokraci dhe zonë zhvillimi, duke mbështetur kështu diversitetin kulturor, tolerancën dhe liritë individuale.

Bashkimi Evropian është i angazhuar në ndarjen e arritjeve të veta me vendet dhe popujt jashtë shtetit.

Ky studim është financuar nga Bashkimi Evropian (Delegacioni në Shqipëri) dhe përmbajtja e tij është përgjegjësi e vetme e botuesit dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e BE-së

Rreth INCA

Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri (INCA) është një organizatë jofitimprurëse, e krijuar në Qershor 2000, e regjistruar si e tillë nga Vendimi i Gjykatës së Rrethit Tiranë Nr. 1087, 2014. Edhe pse me seli në Tiranë, INCA ushtron aktivitetin e saj në të gjithë Shqipërinë. INCA synon para së gjithash të kontribuojë në fushën e formimit profesional përmes trajnimeve dhe procesit të pjesëmarrjes në ruajtjen e mjedisit, mbrojtjen e vlerave natyrore dhe zhvillimin rajonal, mbrojtjen e florës dhe faunës, vlerësimin e larmisë biologjike, menaxhimin e zonave të mbrojtura, ndërgjegjësimin e vendimmarrësve politikë, si dhe marrja e masave mbrojtëse, kur është e mundur, e nevojshme për të mbrojtur speciet e rrezikuara dhe habitatet e tyre.

Është detyra e Institutit të integrojë ruajtjen e natyrës dhe të biodiversitetit me çështje të tjera ose fusha të shkencës që prekin burimet natyrore në vend. Instituti do të jetë pjesë e procesit të përmirësimit të legjislacionit dhe çështjeve të tjera që lidhen me ndërtimin e kapaciteteve të institucioneve mjedisore në Shqipëri dhe integrimin në BE.

Rreth IUCN

Bashkimi Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (IUCN) është organizata më e vjetër dhe më e madhe globale e mjedisit në botë, me më shumë se 1.200 anëtarë nga qeveritë dhe OJQ-të dhe pothuajse 11.000 ekspertë vullnetarë nga 160 vende. Rajoni Evropian IUCN mbulon kontinentin Evropian, Rusinë, Azinë Qendrore dhe përfshin njësi ekonomike përtej Bashkimit Evropian. Zyra e IUCN për Evropën Jug-Lindore (IUCN SEE) promovon burimet natyrore dhe përmirësimin e qeverisjes së biodiversitetit dhe mbështet iniciativat për ruajtjen e biodiversitetit dhe menaxhimin e ekosistemit për qeniet njerëzore. Duke punuar në bashkëpunim të ngushtë me Anëtarët dhe Komisionet e IUCN, ajo formon politikën rajonale dhe mbështet dy iniciativa kryesore: Iniciativa e Harkut Dinarik dhe Rripi i Gjellbër Evropian.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Parathënie

OSHC-të shihen si forca lëvizëse për transformimin e shoqërisë. Disa OShC-të kanë potencial të mirë për të zhvilluar dhe për të mbrojtur interesat e shoqërisë. Megjithatë, për t'u përfshirë vërtet në hartimin e politikave të ruajtjes së natyrës, OShC-të duhet të rritin më tej kapacitetet dhe burimet e tyre. Ekzistojnë fusha sektoriale që nuk lidhen drejtpërdrejt me ruajtjen e biodiversitetit, të cilat mund të kenë ndikim të mundshëm edhe në ruajtjen e natyrës.

Studimi i Vlerësimit të Nevojës i bërë nga Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri (INCA) dhe nga Bashkimi Ndërkombëtar i Ruajtjes së Natyrës (IUCN), synojnë të ndihmojnë stafin dhe ekspertët e OShC-ve në angazhimin e tyre efektiv në përpjekjet kombëtare e lokale të ruajtjes së natyrës dhe të biodiversitetit dhe t'u ofrojnë atyre një mjet për dhënien e njohurive anëtarëve të tyre. OShC-të duhet të luajnë një rol aktiv dhe efektiv në planifikimin dhe zbatimin e masave të ruajtjes së natyrës dhe angazhimin e palëve të tjera të interesit për vendimmarrje koherente. Gjithashtu, këto udhëzime synojnë të ndihmojnë OShC-të që të rrisin kuptimin e legjislacionit të BE-së për fushën e ruajtjes së natyrës dhe rolin që ata mund të luajnë në zbatimin e tij.

OSHC-të, duhet të formësojnë një mesazh bindës mbi rëndësinë e ruajtjes së natyrës, të përdorimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore për politikë bërësit, subjektet dhe komunitetin. Sidoqoftë, ne të gjithë mund të përfitojmë, duke mësuar nga përvojat e të tjerëve edhe nga mjetet që na ndihmojnë të mendojmë dhe veprojmë në mënyrë strategjike. Dokumentin e shohim si një mjet të nevojshëm, për një dialog të vazhdueshëm, që do të ndihmojë të mësojmë, të kuptojmë dhe vijojmë të kapërcejmë sfidat e fushës së ruajtjes së natyrës dhe të biodiversitetit, përmes mbështetjes së kornizës ligjore dhe gjithashtu në bashkëpunim të ngushtë me institucionet qeveritare qendrore dhe lokale.

Duke u bazuar në përvojën e IUCN dhe Institutit për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri (INCA), Analiza e Vlerësimit të Nevojës ofron një analizë të thellë të kornizës ligjore për mbrojtjen e natyrës dhe burimet natyrore dhe gjithashtu këshillat e rekomandimet për praktikën më të mira, me qëllimin përfundimtar të ndikimit në proceset e vendimmarrjes mbi natyrën dhe çështjet e mjedisit në nivelin lokal dhe kombëtar. Studimi nuk përcakton të mbulojë të gjithë procesin e advokimit dhe lobimit në fushën e ruajtjes së natyrës, por ofron disa udhëzime dhe praktika të rëndësishme për mbrojtjen e natyrës.

Studimi ofron disa praktika të mira ndërkombëtare, rajonale dhe lokale mbi hartimin e strategjisë, vetëm në rast se po përpiqeni të ndikoni në politikën, strategjitë dhe sistemet kombëtare dhe lokale të ruajtjes së natyrës dhe mjedisit. Kësisoj, në studim jepen edhe disa nga përvojat dhe aksionet e OShC-ve në rajon për çështjet e promovimit e të ruajtjes së natyrës, të vlerave dhe përdorimit të burimeve natyrore, me theks mënyrat se si po shfrytëzohen lumenjtë, duke ndërtuar një numër të madh të HEC-ve.

Studimi është hartuar me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian (BE), nëpërmjet programit “Mbështetje për kapacitet e Shoqërisë Civile” dhe zbatohet nga Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri (INCA) në bashkëpunim me Bashkimin Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (IUCN), në kuadër të projektit “Fuqizimi i Organizatave Mjedisore të Shoqërisë Civile, për të promovuar mbrojtjen e natyrës në Shqipëri”.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

Shkurtesa

ACHIEVE	Programi “Shoqëria Civile Shqiptare për një mjedis European”
RAPA	Administrata Rajonale e Zonave të Mbrojtura
APA	Administrimi i Zonave të Mbrojtura
NAPA	Agjensia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura
EU	Bashkimi European
JAB	Bordi i Përbashkët Këshillmor
EcoALBANIA	Qendra për Mbrojtjen e Ekosistemeve Natyrore në Shqipëri
EDEN	Qendra Mjedisore për Zhvillim, Edukim dhe Rrjetëzim
LEF	Forumi Lokal Mjedisor
INCA	Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri
IUCN	Bashkimi Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës
BDC	Diversiteti Biologjik
EC	Komisioni Evropian
CoM	Këshilli i Ministrave
MoTE	Ministria e Mjedisit dhe Turizmit
NGO	Organizatat Jo-qeveritare
CSEO	Organizata Mjedisore e Shoqërisë Civile
NPNO	Organizata e Rrjetit të Mbrojtjes së Natyrës
CSO	Organizata e Shoqërisë Civile
EP	Parlamenti European
NP	Park Kombëtar
NPEI	Plani Kombëtar për Integrimin në Evropë
MP	Plan i Menaxhimit
NP	Parku Natyror
UNDP	Program i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
GNA	Plan i Përgjithshëm Kombëtar
REC	Qendra Rajonale e Mjedisit
NNPA	Rrjeti Kombëtar i Zonave të Mbrojtura

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

NPN	Rrjeti i Mbrojtjes së Natyrës
RNPA	Rrjeti Përfaqësues i Zonave të Mbrojtura
URI	Instituti i Kërkimeve Urbane
DCM	Vendimi i Këshillit të Ministrave
EIA	Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis
SEA	Vlerësimi Strategjik Mjedisor
ËËF	Fondi Botëror për Jetën e Egër
PA	Zonë e Mbrojtur
EPA	Zona e Mbrojtjes së Mjedisit

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Tabela e Përmbajtjes

Parathënie.....	4
Shkurtesa.....	5
1. Fushëveprimi i Vlerësimit të Nevojave	8
2. Konteksti i përgjithshëm kombëtar politik, ekonomik, shoqëror	8
3. Rishikimi Legjislativ i Kornizës Kombëtare	10
3.1. Dokumentet Politike Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit në Shqipëri 2014-2018	14
3.2. Legjislacioni në Zonat e Mbrojtura	15
3.3. Ligji Kuadër “Për Mbrojtjen e Mjedisit”	21
4. Legjislacioni Kombëtar i VNM-së i lidhur me zonat e Mbrojtura	22
4.1. Legjislacioni Kombëtar i VSM-së.....	26
5. Informimi dhe konsultimet me publikun	30
5.1. Historiku Institucional/Institucionet qendrore dhe lokale	32
5.2. Transparenca në përdorimin dhe menaxhimin e burimeve natyrore.....	33
6. Fushat për përmirësim, rekomandimet dhe përfundimet	37
7. Referencat	39

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

1. Fushëveprimi i Vlerësimit të Nevojave

Projekti “Fuqizimi i Organizatave Mjedisore të Shoqërisë Civile, synon të promovojë mbrojtjen e natyrës në Shqipëri” duke rritur kapacitetet e OShC-ve dhe të partnerëve në mënyrë që qytetarët dhe komuniteti të kenë një zë më të fortë dhe të ndikojnë më mirë në politikat e fushës së ruajtjes të natyrës dhe të burimeve natyrore.

Projekti ka për qëllim të risë dhe përmirësojë aftësitë e OSHC-ve, potencialin dhe rolin aktiv të tyre në analizimin, monitorimin dhe advokimin për zbatimin e ligjit dhe politikave, me qëllim përmirësimin e menaxhimit dhe ruajtjes së burimeve natyrore edhe fuqizimit të rolit të OSHC-ve në luftën kundër korrupsionit dhe minimizimit të ndikimeve negative në keq menaxhimin e burimeve natyrore dhe zonave të mbrojtura (ZM); të inkurajojë bashkëpunimin midis OSHC-ve dhe autoriteteve publike, komuniteteve lokale, mediaeve; dhe të inkurajojë krijimin e rrjeteve ose partneritetit midis tyre.

Qëllimi i këtij studimi është analiza e hollësishme e kornizave kombëtare rregullatore që qeverisin pjesëmarrjen e publikut, të drejtën për informim dhe luftimin e korrupsionit në burimet natyrore dhe përdorimin e PA dhe procesin e menaxhimit. Përmes kësaj analize do të identifikohen dhe përshkruhen roli dhe rëndësia relative e palëve të përfshira. Ky dokument paraqet mangësitë shtesë në kuadrin rregullator përmes rishikimit të kornizave kombëtare të legjislacionit për përdorimin dhe menaxhimin e burimeve natyrore dhe shfrytëzimit të ZM (VNM / VSM, e drejta e aksesit në informacion, drejtësia mjedisore, legjislacioni tjetër përkatës) në krahasim me kërkesat e BE dhe praktikat më të mira ndërkombëtare. Përmes kësaj analize do të identifikohet dhe përshkruhet roli dhe rëndësia relative e aktorëve të përfshirë. Aktiviteti i tij do të formalizojë analiza të thelluara të vlerësimit të nevojave për qeverisjen e pjesëmarrjes publike, të drejtën për informacion, luftimin e korrupsionit në burimet natyrore dhe procesin e përdorimit dhe menaxhimit të ZM-ve.

Ky dokument do të jetë një mjet për OShC-të për të organizuar lobimin e tyre tek autoritetet publike për të përmirësuar zbatimin e kornizave rregullatore dhe ligjore. Ato do të konsistojnë në kërkesa të argumentuara qartë për ndryshimin dhe / ose miratimin e legjislacionit, të mbështetur nga sugjerime specifike për ndryshimet e formulimit dhe masat e zbatimit. Gjetjet do të jenë pjesë e tryezave të debatit, me përfaqësues nga autoritetet publike lokale dhe rajonale, investitorë privatë, institucione financiare, ECSO dhe media në forume lokale. Gjatë forumeve, Partnerët do të inkurajojnë dialogun midis palëve të interesuara, me një fokus të veçantë në mënyrën se si sigurojnë procese transparente dhe demokratike për përdorim të qëndrueshëm të burimeve natyrore lokale dhe kombëtare.

2. Konteksti i përgjithshëm kombëtar politik, ekonomik, shoqëror

Shqipëria ka përparuar në mënyrë të qëndrueshme drejt krijimit të një ekonomie funksionale tregu dhe ruajtjes së stabilitetit makroekonomik përmes politikës së shëndoshë monetare, megjithë rënien e ndjeshme të ritmit të rritjes së PBB-së që nga viti 2009. Qeveria ka miratuar së fundmi dokumentin kryesor strategjik që do të drejtojë procesin e integritit në BE për vitet e ardhshme, Strategjinë Kombëtare të Zhvillimit dhe Integritit 2015-2020. Disa nga parimet kryesore që mbështesin strategjinë kanë të bëjnë me:

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjtjen e Natyrës në Shqipëri

- Ruajtja e Mjedisit, duke synuar integrimin e çështjeve mjedisore në të gjitha strategjitë sektoriale, përfshirë përgjegjësinë shoqërore të korporatave
- Pjesëmarrja dhe Konsultimi, ku qytetaret, shoqëria civile dhe sektori privat marrin pjesë ose këshillohen për vendimmarrjen e politikave
- Informacioni dhe njohuritë që do të përdoren: si një faktor zhvillimi; si bazë për vendimmarrje të informuar, të bazuar në prova; është lehtësisht i disponueshëm dhe i arritshëm; dhe përdoret për arsimin, ndërgjegjësimin e publikut dhe promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm si çelësi i prosperitetit të ardhshëm të Shqipërisë.
- Fizibiliteti. Të gjitha iniciativat e planifikuara për zhvillim duhet të jenë të mirë nga pikëpamja ekonomike, sociale, financiare dhe mjedisore, të realizueshme dhe me kosto efektive.

Qeveria është e angazhuar për zbatimin e Agjendës së Zhvillimit të Qëndrueshëm deri në vitin 2030, duke synuar arritjen e zhvillimit të qëndrueshëm në tre dimensionet e tij - ato ekonomike, sociale dhe mjedisore - në një mënyrë të ekuilibruar dhe të integruar. Megjithatë Agjenda e Zhvillimit të Qëndrueshëm në Shqipëri përfshin shumë fusha, tema dhe çelësi i suksesit do të përcaktohet ndër të tjera nga reformat në fushën e mjedisit, në një mënyrë të ekuilibruar dhe të integruar.

Përveç sa më sipër, një fushë specifike në vetvete e qeverisë shqiptare është nevoja për të zhvilluar një mjedis politik strategjik për zhvillimin e shoqërisë civile si dhe për të përfshirë më mirë OSHC-të në procesin e hartimit të politikave. OSHC-të në përgjithësi, në Shqipëri, si dhe në të gjithë rajonin, karakterizohen nga nivele të ulëta të pjesëmarrjes së qytetarëve. Shumica e organizatave të shoqërisë civile janë të vendosura në rajone më të zhvilluara të vendit. Një tipar i përbashkët i shoqërisë civile në Shqipëri si dhe në rajon në tërësi është varësia e tyre nga fondet e donatorëve të huaj. Ky fakt i bën ata ndonjëherë të paralizuar në plotësimin e plotë të fushës dhe misionit të tyre, veçanërisht në lidhje me përfshirjen në vendimmarrje. U nis një Udhëzues për Shoqërinë Civile si një instrument për të ndihmuar rolin e saj në proceset e politikëbërjes. Kohët e fundit, një aplikacion udhërrëfyes u zhvillua dhe aprovua nga Qeveria për të forcuar politikën e saj drejt krijimit të një mjedisi më të mundshëm për shoqërinë civile. Njësia e Shoqërisë Civile në Ministrinë e Integritimit Evropian u krijua në Tetor 2013. Një progres i dukshëm është ekzistenca e mekanizmave zyrtarë për përfaqësimin e organizatave të shoqërisë civile në proceset e politikës dhe vendimmarrjes. E para ka të bëjë me miratimin e Ligjit Nr. 15/2015, datë 5 Mars 2015 mbi "Rolin e Parlamentit në procesin e integritimit në BE të Shqipërisë" dhe krijimin e Këshillit Kombëtar të Integritimit Evropian i cili gjithashtu do të ketë përfaqësim nga sektori i shoqërisë civile.

Instrumenti i dytë është Këshilli Kombëtar i Shoqërisë Civile, i krijuar me ligjin nr. 119/2015, datë 6 nëntor 2015 "Për krijimin e Këshillit Kombëtar të Shoqërisë Civile". Ky këshill është i përbërë nga një shumicë e përfaqësuesve të shoqërisë civile me pjesëmarrje nga zyrtarë të niveleve të larta nga institucionet shtetërore. Këshilli është i ngarkuar të sigurojë që çështjet e rëndësishme për shoqërinë civile t'i drejtohen institucioneve përkatëse shtetërore. Këto çështje mund të jenë kapacitetet e organizatave të shoqërisë civile, kuadri ligjor dhe rregullimet e financimit.

Sidoqoftë, është e denjë të përmendet se prapa një progresi të mirë, Shqipëria përballet me çështje të rëndësishme dhe serioze me zbatimin e ligjit, veçanërisht në sektorin e mjedisit. Një problem tjetër i identifikuar në lidhje me kornizën ligjore mjedisore është mungesa e akteve nënligjore të parashikuara në

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

legjislacionin primar të nevojshëm për t'u hartuar dhe zbatuar, të cilat garantojnë zbatimin e duhur të legjislacionit primar, mbrojtjen e mjedisit dhe luftën kundër korrupsionit. Reforma e decentralizimit institucional e ka komplikuar më tej situatën, veçanërisht në lidhje me përgjegjësitë institucionale dhe zbatimin e ligjit.

3. Rishikimi Legjislativ i Kornizës Kombëtare

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë e miratuar në 22 nëntor 1998, e ndryshuar së fundmi në 21 Prill 2008, përcakton kornizën themelore për shtetin e së drejtës dhe demokracinë, duke garantuar gjithashtu respektimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore për qytetarët. Këto përfshijnë ndër të tjera të drejtat dhe parimet e përgjithshme dhe të drejtat më specifike për qytetarët, si dhe detyrimet dhe kornizën themelore për funksionimin e parlamentit, institucioneve shtetërore, si dhe për gjyqësorin, duke përcaktuar gjithashtu parakushtet për garancitë kushtetuese për zbatimin e Konventës së Aarhusit, siç janë barazia, mos diskriminimi, liria e shprehjes, e drejta për informacion në përgjithësi për të marrë informacion në lidhje me veprimtarinë e organeve shtetërore-art. 23.2, dhe të personave që ushtrojnë funksione shtetërore, mundësinë e pjesëmarrjes në mbledhjet e organeve të zgjedhura, të drejtën për një gjykim të drejtë dhe publik për të mbrojtur të drejtat, liritë dhe interesat e tij kushtetues dhe ligjor, ose në rast të akuzave, brenda një kohe të arsyeshme, nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e specifikuar nga ligji, dhe të apelojë një vendim gjyqësor në një gjykatë më të lartë, (përveç kur Kushtetuta parashikon ndryshe). Secili ka të drejtë të rehabilitohet dhe / ose të dëmshpërblehet në përputhje me ligjin nëse është dëmtuar për shkak të një veprimi të paligjshëm, veprimi ose mosveprimi të organeve shtetërore.

Në Kapitullin III, Të Drejtat dhe Liritë Politike, Kushtetuta garanton të drejtën për t'u organizuar në mënyrë kolektive për çdo qëllim të ligjshëm, regjistrimin e organizatave ose shoqatave në gjykatë në përputhje me procedurën e parashikuar nga ligji, lirinë për të pasur takime paqësore dhe të drejtën për të adresuar kërkesat, ankesat ose komentet për organet publike, të cilat janë të detyruara të përgjigjen brenda afateve dhe në kushtet e përcaktuara me ligj. Sipas Kapitullit IV "Liritë dhe të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore" Art. 56 të Kushtetutës parashikojnë që, të gjithë kanë të drejtë të informohen për statusin e mjedisit dhe mbrojtjen e tij. Midis Objektivave Sociale, përmendet se - shteti, brenda kompetencave të tij kushtetuese dhe mjeteve që ka në dispozicion, dhe për të plotësuar iniciativën dhe përgjegjësinë private, synon:

d) Një mjedis të shëndetshëm dhe ekologjikisht të përshtatshëm për brezat e tanishëm dhe të ardhshëm;

dh) Shfrytëzimin racional të pyjeve, ujërave, kullotave dhe burimeve të tjera natyrore mbi bazën e parimit të zhvillimit të qëndrueshëm

Kushtetuta përcakton institucionin e pavarur të Avokatit të Popullit të zgjedhur nga Kuvendi, për të mbrojtur të drejtat, liritë dhe interesat e ligjshme të individëve nga veprimet e paligjshme ose të pahijshme ose mosveprimet e organeve të administratës publike. Avokati i Popullit (Ombudsmani) gjithashtu raporton para Kuvendit kur kërkohet kështu dhe ai mund të kërkojë nga Kuvendi ta dëgjojë atë për çështje që i konsideron të rëndësishme si dhe ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur konstaton shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike. Organet dhe zyrtarët

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

publikë janë të detyruar t'i sigurojnë Avokatit të Popullit të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkuara prej tij. Kapitulli III i këtij ligji, i titulluar "ankesat, procedurat hetimore dhe kompetencat e avokatit të popullit" parashikon të drejtën e çdo individi, grupi individësh ose organizate joqeveritare, duke pretenduar të ankohet ose të njoftojë Avokatin e Popullit, kur ai / të drejtat, liritë ose interesat e tyre të ligjshëm janë shkelur nga veprimet e paligjshme, të pahijshme ose mosveprimet nga organet e administratës publike. Gjithashtu siguron të drejtën e këtyre subjekteve për të kërkuar ndërhyrjen e Ombudsmanit për të korrigjuar shkeljen e së drejtës ose lirisë.

Për të përmirësuar të drejtën e informacionit, veçanërisht përmes një zbatimi më të mirë në praktikë, asambleja shqiptare ka miratuar së fundmi dhe vetëm në 2014 dy ligje të reja në lidhje me "Njoftimin dhe Konsultimin" dhe "E drejta e publikut për t'u informuar mbi dokumentet zyrtare". Të dy ligjet u bashkuan si një vizion i ri dhe praktikë e re e qeverisë për përmirësimin e transparencës, komunikimit dhe pjesëmarrjes së publikut dhe shoqërisë civile në proceset e politikës dhe vendimmarrjes

Miratimi i ligjit "E drejta e publikut për t'u informuar mbi dokumentet zyrtare" 119/2014 zhvlehtësoi ligjin Nr. 8503, datë 30.06.1999 "Për të drejtën e informacionit në dokumentet zyrtare", i cili në nenin 18, kishte të dhënë Avokati i Popullit me rolin e kujdestarit për zbatimin e këtij ligji. Sidoqoftë, siç përmbahet në nenin 24, pika 7 e ligjit nr. 119/2014 "Për të drejtën e informacionit", dispozitat e tij "nuk prekin kompetencat e Avokatit të Popullit në lidhje me mbikëqyrjen dhe zbatimin e të drejtave civile sipas ligjit nr. 8454, datë 04.02.1999," Për Avokatin e Popullit ". Disa nga risitë kryesore të Ligjit nr. 119/2014 "Për të drejtën e informacionit" janë:

- Komisionari për Komisionin e Informimit dhe Mbrojtjes së të Dhënave merr një kompetencë shtesë dhe emri i tij ndryshon në "Komisioner për të drejtën e informacionit dhe mbrojtjen e të dhënave personale", i cili konsiderohet mekanizmi më efektiv për të siguruar zbatimin në praktikë të kësaj të drejte.
- Shkurtimi i afatit të trajtimit dhe aplikimi në 10 ditë, duke cekur rastet e zgjatjes së këtij afati dhe duke konsideruar keqpërdorimin e çdo refuzimi të tij.
- Rritja e kategorive të informacionit që vihen në dispozicion të publikut pa kërkesë, si pjesë e transparencës. Moszbatimi dhe rishikimi i këtij programi konsiderohet si kundërvajtje administrative.
- Garanton aksesin në informacionin publik dhe jo vetëm njohjen me dokumente zyrtare. Informacioni publik është çdo e dhënë e regjistruar në çdo formë e formatit e mbajtur nga një autoritet publik.
- Specifikimi i kategorive të subjekteve të kërkuara për të zbatuar këtë ligj, duke shtuar këtu kompani tregtare ku shteti zotëron shumicën e aksioneve, si dhe çdo person fizik ose juridik që ushtron funksione publike në fusha të tilla si arsimi, shëndetësia, energjia, telekomunikacioni dhe të ngjashme me ato.
- Krijimi i një imazhi të ri pasi është koordinator për të drejtën e informacionit, i caktuar nga çdo autoritet publik;

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

- Përcaktimi i hollësishëm i veprimeve ose mosveprimeve që konsiderohen si kundërvajtje administrative, sanksionet, entitetet dhe rastet kur informacioni mund të kufizohet, nëse është e nevojshme dhe proporcionale me dëmin që ai (kufizim) mund të shkaktojë disa të drejta të tjera, duke lënë pa pengesa për subjektivitet dhe abuzim me interpretimin e ligjit.

Në lidhje me ligjin 146/2014 "Për njoftimin dhe Konsultimin Publik", qëllimi është të përmirësojë në përgjithësi procesin e konsultimit publik për projektligjet, dokumentet strategjike kombëtare / lokale dhe politikat me interes të lartë". Ky ligj nuk është krijuar për fushën mjedisore, por sidoqoftë, është një bazë e mirë edhe për mjedisin. Ky ligj parashikon hapa të ndryshëm për procedurat, të tilla si: Njoftimi paraprak, konsultimi publik, njoftimi publik dhe konsultimi publik. Përveç sa më sipër, ligji parashikon krijimin e regjistrat elektronik zyrtar, ku do të publikohen të gjitha projekt-aktet ligjore. Deri më tani, ky regjister nuk është vendosur ende. Risetë e këtij ligji:

- Detyrimi i autoriteteve publike për të siguruar mundësi që publiku të njoftohet dhe të marrë pjesë në procesin e njoftimit dhe konsultimit publik përmes: publikimit të projekt-akteve në regjistrin elektronik, kohës dhe datës së konsultimit dhe botimit të tij në programet e transparencës (ligji 119/2014) i planeve vjetore - (lidhur me procesin e vendimmarrjes) të autoriteteve publike
- Palët e interesuara, sipas nenit 8 të këtij ligji janë: autoritetet publike, shtetasit shqiptarë dhe grupet e interesit (të përcaktuara në këtë ligj) dhe shtetasit e huaj rezidentë ose të regjistruar në Shqipëri
- Për më tepër, çdo autoritet publik duhet të caktojë një koordinator për njoftimin dhe konsultimin publik
- Ligji parashikon rregulla dhe procedura për njoftimin publik dhe procesin e konsultimit
- Publikimi i raporteve mbi transparencën dhe procesin e vendimmarrjes
- Publikimi i raporteve mbi transparencën dhe procesin e vendimmarrjes
- E drejta për t'u ankuar në dy nivele: tek autoriteti përkatës përgjegjës për procesin e njoftimit dhe konsultimit publik si dhe tek Komisioneri për të drejtën e informacionit dhe mbrojtjen e të dhënave.

Përveç sa më sipër, legjislacioni shqiptar ka bërë një progres të jashtëzakonshëm kur bëhet fjalë për informimin dhe njoftimin e publikut, lidhur me politikat dhe legjislacionin mjedisor. Kohët e fundit, ka shumë akte ligjore dhe nënligjore të miratuara në fushën e pjesëmarrjes së publikut dhe informimit të publikut në çështjet e mjedisit.

Legjislacioni mjedisor duket se është shumë më i përparuar në këtë drejtim, edhe për shkak të angazhimeve të tjera në fushën e Konventës së Aarhusit dhe direktivave të tjera të BE-së. Megjithatë mund të mendohet se dy ligjet e sipërpërmendura mund të pengojnë procesin si i tillë, në fakt ai mund të konsiderohet si një garanci e dyfishtë për të gjithë, grupet e interesave, OJQ-të, qytetarët për të ushtruar më mirë të drejtat e tyre mbi informacionin dhe konsultimin publik dhe pjesëmarrja në nivele dhe politika të rëndësishme vendimmarrëse, përfshirë këtu fushën e mjedisit.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

Megjithëse në përgjithësi legjislacioni mjedisor është mjaft i ri, veçanërisht në lidhje me informacionin dhe pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore, atij ende i mungon një instrument tjetër i rëndësishëm, aksesit në sistemin e drejtësisë.

Ndërsa zbatimi i shtyllës së aksesit në informacion dhe shtylla e pjesëmarrjes së publikut është më pak problematike, shtylla e aksesit në drejtësi, ka ende boshllëqe të shumta, duke ndikuar edhe në zbatimin në praktikë. Deri më tani nuk ka një kornizë ligjore që përputhet me shtyllën e tretë të Konventës së Aarhusit, pavarësisht nga fakti që vendet duhet të zhvillojnë kritere në ligjin e tyre kombëtar të zbatueshëm për anëtarët e publikut në mënyrë që ata të përdorin këtë të drejtë. Në këtë drejtim, kjo e drejtë duket se mbetet e zbatueshme dobët, jo vetëm për shkak të mungesës së instrumenteve ligjore, por edhe për shkak të njohurive shumë të kufizuara të publikut / OJQ-ve të përfshira në këtë të drejtë. Shqipëria ka hartuar një gamë të gjerë të politikave dhe dokumenteve strategjike në lidhje me burimet natyrore. Dokumentet kryesore strategjike në këtë sektor janë si më poshtë:

Strategjia Kombëtare e Zhvillimit dhe Integrimit (SKZHI) 2015-2020

Ky është dokumenti kryesor strategjik kombëtar që mbështet zhvillimin e qëndrueshëm shoqëror dhe ekonomik të vendit, duke siguruar përmbushjen e standardeve dhe progresin në procesin e integrimit evropian.

SKZHI 2015-2020 harmonizon agjendën e zhvillimit me proceset e integrimit të vendit, duke përfshirë vizionin kombëtar, si dhe përparësitë dhe objektivat kryesore. Vizioni i qeverisë për mjedisin e ardhshëm është "Zhvillimi i qëndrueshëm social dhe ekonomik i vendit, mbrojtja e burimeve natyrore nga ndotja dhe degradimi, përmes menaxhimit të integruar".

Sipas kësaj strategjie, Shqipëria do t'i kushtojë vëmendjen e duhur mbrojtjes së mjedisit në të gjithë përbërësit e saj në vitet e ardhshme, për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm, të kombinuar me elementë të fushave të tjera që kanë të bëjnë me zhvillimin ekonomik dhe shoqëror të vendit tonë.

Për sa i përket zonave të mbrojtura, strategjia vlerëson se mbulimi i zonave të mbrojtura në Shqipëri është rritur gradualisht në 16.6% të territorit të përgjithshëm të vendit deri në 2015, 16.1% e të cilave në zonat tokësore dhe bregdetare dhe 0.5% në zonat detare. Përqindja e këtyre zonave të mbrojtura është rritur gjatë 14 viteve të fundit. Sipas SKZHI, dhe duke iu referuar pyjeve dhe kullotave, është punuar në 12.000 hektarë pyje të degraduara, gjë që ka kontribuar në uljen e erozionit për rreth 200.000 tonë sedimente. Sidoqoftë, nevoja për rritjen e efikasitetit të menaxhimit në lidhje me 38% të pyjeve ekonomikisht të qëndrueshëm dhe rehabilitimin e 50% të zonave të degraduara, është akoma e dukshme.

Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor (ISRAD) 2014-2019

ISRAD mund të zbatohet në mënyrë efikase vetëm nëse koordinimi dhe koherenca e kërkuar garantohen me ministri të tjerë të linjës, përgjegjës për fusha specifike të politikave në lidhje me zhvillimin rural. Në

¹ Approved by Decision of Council of Ministers No 709, dated 29.10.2014.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

lidhje me Ministrinë e Turizmit dhe Mjedisit, strategjia rritet qëllimet e politikave mjedisore për periudhën 2014-2020, të cilat përqendrohen në menaxhimin e qëndrueshëm të mjedisit përmes:

- Ruajtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i biodiversitetit, duke zgjeruar sipërfaqen e zonave të mbrojtura, menaxhimin e tyre të integruar dhe krijimin e rrjetit Natura 2000;
- Menaxhimi i burimeve ujore me anë të monitorimit dhe kontrollit për të zvogëluar ndotjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore
- Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve të jetesës së baseneve ujore detare dhe të brendshme.
- Zhvillim i qëndrueshëm dhe shumë-funksional i pyjeve dhe kullotave, duke siguruar rritjen e sipërfaqes pyjore dhe produktivitetin e tyre.

Dokumenti i Politikave Strategjike për mbrojtjen e Biodiversitetit 2015-2020

Ky dokument identifikon qartë fushat kryesore të punës, përkatësisht zgjerimin e sipërfaqes së zonave të mbrojtura, hartimin dhe zbatimin e planeve të menaxhimit, plotësimin e kornizës ligjore në përputhje me acquis të BE-së për natyrën dhe mjedisin, eliminimin e prerjeve dhe gjuetisë së paligjshme duke zbatuar kornizën ligjore, si dhe aktivitetet për ndërtimin e kapaciteteve dhe zbatimin e planeve të veprimit për speciet dhe habitatet e rrezikuara. Dokumenti i Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit synon të jetë një udhëzues për mënyrën se si Shqipëria përmbush objektivat e Konventës për Diversitetin Biologjik.

3.1. Dokumentet Politike Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit në Shqipëri 2014-2018

Dokumenti i Politikave për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit në Shqipëri thekson zhvillimin e qëndrueshëm të vendit dhe përmirësimin e cilësisë së jetës që duhet të sigurohet duke mbrojtur mjedisin dhe biodiversitetin, vlerat e natyrës, biodiversitetin, zonat e mbrojtura dhe parqet natyrore, zonat e ndjeshme ekologjike dhe peizazhet. Praktika e përditësuar e zhvillimit, e shoqëruar me informalitet, ka shkaktuar dëme të konsiderueshme në sistemin e trashëgimisë natyrore. Gjatë viteve, janë identifikuar shumë raste të ndërhyrjes në zonat e mbrojtura dhe rrjetin kombëtar ekologjik, qoftë me ose pa leje, duke mos respektuar dispozitat ligjore në fuqi, standardet e mbrojtjes së burimeve natyrore dhe përafrimin e legjislacionit shqiptar me acquis të BE-së. Çështjet mjedisore janë vërejtur në disa nivele, si: dëmtimi i zonave të mbrojtura, dëmtimi i pyjeve dhe kullotave për arsye të ndryshme, dëmtimi i shtratit të lumenjve, dëmtimi i habitateve, ndotja e ujërave sipërfaqësore, ndotja e ajrit; që praktika e politikës së përditësuar nuk ka arritur të inkorporojë.

Gjatë viteve, Shqipëria ka miratuar një sërë aktesh ligjore dhe nënligjore në lidhje me zonat e mbrojtura, pronat, planifikimin territorial, mjedisin në përgjithësi, biodiversitetin, pyjet, kullotat, ujërat etj. Legjislacioni shqiptar në këtë fushë është përafruar pjesërisht me Legjislacionin evropian dhe vazhdon të

²Approved by DCM No. 31, dated 20.01.2016.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

jetë në ndryshim të vazhdueshëm, duke synuar përshtatjen me dinamikën e zhvillimeve ekonomike, sociale dhe politike.

Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë

Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, përveç parimeve kushtetuese, parashikon procedurat për fitimin dhe humbjen e pronësisë, procedurat për ushtrimin e tij dhe mbrojtjen e pronës juridike civile.

Përveç çështjeve të pronës, Kodi Civil në një kapitull të veçantë mbi "Detyrimet që rrjedhin nga shkaktimi i dëmit", parashikon: Personi i cili, gabimisht, ka rrezikuar mjedisin, e ka përkeqësuar, ndryshuar ose dëmtuar atë, plotësisht ose pjesërisht, është i detyruar të kompensojë dëmin e shkaktuar.

Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë

Kohët e fundit ndryshimet e fundit në Kodin Penal mundësuan integrimin e një kapitulli të ri specifik për krimet kundër mjedisit. Megjithatë nuk është një kapitull shumë i përfunduar, ai është një rrugë përpara për fillimin e një procesi të ri me sanksione dhe dënime ndërsa kryhen krime kundër mjedisit. Në këtë kapitull ndotja e ujit, strehimi i pyjeve, peshkimi i paligjshëm janë tani pjesë e këtij kapitulli. Sidoqoftë, më tej duhet të bëhet nën këtë kapitull dhe për mjedisin në përgjithësi.

3.2. Legjislacioni në Zonat e Mbrojtura

Zonat e mbrojtura në Shqipëri janë territore për ruajtjen e natyrës dhe të biodiversitetit, duke promovuar vlerat turistike, rekreative, kulturore, gastronomike dhe estetike, shëndetësore, shpirtërore. Ata synojnë të kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm me një ndikim pozitiv në komunitetet lokale dhe mirëqenien e tyre. Qeveria e Shqipërisë ka një sistem përfaqësues të Zonave të Mbrojtura në vend që mbulon gati 16% të territorit shqiptar. Sistemi i zonave të mbrojtura përbëhet nga 15 parqe kombëtare; 24 rezerva natyrore të administruara dhe 5 peizazhe të mbrojtura që strehojnë vlerat më të mëdha natyrore dhe të biodiversitetit të vendit. Ky rrjet i madh kohët e fundit po plotësohet me Zona të Mbrojtura Rajonale që janë krijuar dhe administruar nga autoritetet lokale.

Ligji Nr. 81/2017 "Për zonat e mbrojtura"

Fusha e veprimit të këtij ligji përfshin emërimin, konservimin, administrimin, menaxhimin, përdorimin e qëndrueshëm të zonave të mbrojtura mjedisore dhe burimeve të tyre natyrore dhe biologjike, bazuar në parimin e zhvillimit të qëndrueshëm, për të garantuar përmbushjen e funksioneve mjedisore, ekonomike, sociale dhe kulturore në interesin e të gjithë shoqërisë, si dhe përcaktimin e përgjegjësisë së institucioneve publike dhe personave fizikë / juridikë privatë për mbrojtjen e tyre dhe menaxhimin e qëndrueshëm. Ligji Nr. 8906, datë 06.06.2002 "Për Zonat e Mbrojtura", i ndryshuar, u shfuqizua me ligjin aktual, i cili parashikon, ndër të tjera, kriteret dhe procedurat për shpalljen e zonave të mbrojtura dhe zonave të mbrojtura ndërkufitare – një risi e ligjit, me objektivat kryesorë vijues:

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

- a) Mbrotjtja dhe konservimi i natyrës, peizazhit dhe biodiversitetit
- b) Bashkëpunimi Ndërkombëtar;
- c) Promovimi i vlerave të zhvillimit natyror, kulturor dhe të qëndrueshëm
- ç) Përdorimi i qëndrueshëm dhe efikas i tokës, burimeve natyrore dhe biologjike
- d) Ulja e varfërisë dhe përmirësimi i mirëqenies së popullatave ndërkufitare;
- dh) Integrimi ndërkufitar ekonomik, shoqëror dhe kulturor;
- e) Mirëmbajtja e sigurisë, mbajtja e paqes dhe përmirësimi i marrëdhënieve midis popullatave ndërkufitare.

Ligji i ri parashikon kriteret për shpalljen e një zone të mbrojtur:

Në këtë drejtim, në mënyrë që një territor të deklarohet një zonë e tillë, ai duhet të plotësojë të paktën një nga kriteret e mëposhtme:

- Të ketë larmishmëri të lartë të llojeve dhe / ose habitateve
- Të ketë një densitet të ulët të llojeve dhe / ose habitateve
- Duke pasur përfaqësim
- Duke pasur minimumin kritik të madhësisë së ekosistemit
- Të kemi natyrën, trashëgiminë dhe integritetin
- Duke pasur vlera shkencore
- Duke u karakterizuar nga cënueshmëria ekologjike / llojet e prekshme
- Duke u karakterizuar nga lloje unike / endemike
- Duke qenë një rrezik i madh nga ndërhyrja / kërcënimet e aktiviteteve njerëzore
- Ofrimi i mundësive të ruajtjes së jetës të egër

Ligji parashikon procedura të qarta se si këto zona mund të deklarohen si të mbrojtura.

Procedurat përfshijnë hapat e mëposhtëm:

- Përgatitja e një plani deklarues nga Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, në bashkëpunim të ngushtë me ministritë e tjera përgjegjëse për bujqësinë, turizmin, territorin, trashëgiminë kulturore, organet e qeverisjes vendore, institutet përkatëse kërkimore dhe shkencore dhe shoqërinë civile
- Publikimi i planit të përmendur në faqen e internetit të Ministrisë, AKZM ose në faqen e internetit të njësisë përkatëse të qeverisjes vendore
- Mbledhjen e propozimeve për shpalljen e një zone të mbrojtur, ndryshimin ose heqjen e statusit të një zone të mbrojtur, zgjerimin ose tkurrjen e zonës, etj. Nga çdo institucion qëndror ose lokal, person fizik dhe juridik, OJQ ose komunitet
- Mbledhja e komenteve dhe sugjerimeve nga çdo person i interesuar brenda një muaji

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

- Nëse, deri në fund të muajit, nuk janë paraqitur asnjë koment dhe sugjerim, plani konsiderohet i miratuar dhe ministria do të përgatisë dhe paraqesë projektvendimin për shpalljen e zonave të mbrojtura.

Për të deklaruar një zonë të mbrojtur, ministria do të përcaktojë paraprakisht statusin e saj, kufijtë, zonat e brendshme, administrimin e zonës së mbrojtjes, mundësitë e shfrytëzimit dhe të ardhurat e mundshme të krijuara.

Ministri i propozon Këshillit të Ministrave projektvendimin për shpalljen e zonës së mbrojtur. Ligji përcakton 6 kategori të zonave të mbrojtura, në përputhje me kategorinë e Unionit Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës IUCN:

- Rezervat strikt natyror/ rezervat shkencor (kategoria I)
- Park Kombëtar (kategoria II)
- Monument natyror (kategoria III)
- Rezervat natyror/park natyror i menaxhuar (kategoria IV)
- Peizazh i mbrojtur (kategoria V)
- Zona e mbrojtur e burimeve të menaxhuara (kategoria VI)
- Park natyror komunal (kategoria IV)
- Kurora e gjelbër (kategoria V)

Deri më tani, korniza ligjore në lidhje me zonat e mbrojtura është kompletuar. Për më tepër, parimet që kanë të bëjnë me menaxhimin dhe konservimin e zonave të mbrojtura përfshijnë parimet e zhvillimit të qëndrueshëm, duke u përqendruar në burimet e florës dhe faunës. Zhvillimi i qëndrueshëm nuk mund të arrihet pa bashkëpunimin dhe ndërgjegjësimin e komunitetit. Bashkëpunimi i lartpërmendur vlen të përmendet se ai është çelësi i artit veçanërisht në ato zona të mbrojtura ku pronësia mund të jetë private.

Neni 8 i Ligjit për ZM përmend administratën private, përveç administratës shtetërore dhe komunale. Forma e administrimit / menaxhimit përcaktohet në vendimet e IM, propozimi i saj real bëhet pas mendimit të komunitetit të zonës, pronarëve privatë dhe pas konsultimit me aktorë të ndryshëm të interesuar.

Por këto janë hapat kur zona shpallet dhe diskutohet për administrimin e saj. Para njoftimit të këtij të fundit, vizioni duhet të bazohet në tiparet dhe mënyrën në të cilën administrata duhet të konsiderohet. Prandaj, përfshirja e komunitetit në këtë proces është e përparësisë më të lartë. Në këtë logjikë, neni 10 i Ligjit "Përhapja e Zonave të Mbrojtura" në pikën c) përcakton se "Çdo shtet, organ qendror ose lokal i institucionit, person juridik ose fizik, shoqatë jofitimprurëse ose komunitet ka të drejtë t'i paraqesë përgjegjësit Ministria për zonat e mbrojtura propozime për shpalljen e zonave të mbrojtura për ndryshimin ose heqjen e statusit të secilës zonë të mbrojtur për zgjatjen ose zvogëlimin e kufijve të zonës dhe për zonimin e tyre të brendshëm. Në këtë kontekst, "Çdo person fizik ose juridik ka e drejta për t'i kërkuar ministrisë që të deklarojë territorin e saj ose një pjesë të tokës në pronësi të saj për t'u caktuar një zonë e mbrojtur mjedisore ose për t'u përfshirë në një nga kategoritë e zonave të mbrojtura

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Pjesë e procedurave për përcaktimin e zonave të mbrojtura janë, ndër të tjera, zonat për përpunimin dhe shfrytëzimin e zonës, të ardhurat që mund të krijohen dhe përdorimi i tyre për të mirën e zonës. Që do të thotë se këta elementë kërkojnë detyrim për të përfshirë komunitetin, jo vetëm për vetëdijesim por edhe për më shumë informacion dhe kontribut në proces.

Sidoqoftë, ligji nuk parashikon më shumë hapësirë për mundësinë e përfshirjes së komunitetit ose procedurën sesi mund të realizohet kjo përfshirje. Kjo është ndryshe nga hapësira dhe procedurat që ligji i parashikon komunitetit kur bëhet fjalë për pjesëmarrjen e këtij të fundit në menaxhim. Sidoqoftë, korniza aktuale ligjore mund të përdoret dhe zbatohet në mënyrë që të mundësojë përfshirjen e publikut. Gjithashtu hapësira mund të jepet në rregulloret e reja që do të përpunohen nga ministritë. Strukturat e menaxhimit të zonave të mbrojtura, të parashikuara nga ky ligj, do të trajtohen në seksionin vijues të studimit "Strukturat dhe institucionet e përfshira në menaxhimin e zonave të mbrojtura".

Për më tepër, ligji rregullon veprimtaritë ekonomike që lejohen të kryhen në zonat e mbrojtura.

Vendim i Këshillit të Ministrave “Kriteret dhe mënyra e zonimit territorial të një zone të mbrojtur mjedisore”

Neni IV në pikën 4, siguron metodën e zonimit të sipërfaqes së ZMM. Procesi i zonimit të territorit të ZMM ndjek këto hapa:

- d) Përgatitja e planit të nën-projektit (përgatitja e hartave dixhitale) konsultimi me palët e interesit, komuniteti, mbi saktësinë dhe përshtatshmërinë e përmbajtjes së propozuar të nën-planit
- dh) Rishikimi i planit të nën-projektit me palët e interesit dhe komunitetin
- e) Pasqyrimi i komenteve në planin e nën-projektit dhe materialet përkatëse shpjeguese

Procedura për shpalljen e një zone të mbrojtur mjedisore ndjek disa hapa të tilla si:

- a) Ministria përgjegjëse për zonat e mbrojtura mjedisore do të përgatisë një plan për deklarimin e zonave të mbrojtura, duke specifikuar zonat e destinuara për tu reklamuar, statusin, kufijtë dhe shkallën e mbrojtjes të secilës prej tyre.
- b) Plani është hartuar në bashkëpunim me ministrinë përgjegjëse për bujqësinë, ministrinë përgjegjëse për turizmin dhe ministrinë përgjegjëse për trashëgiminë kulturore, organet e qeverisjes vendore, institutet përkatëse kërkimore dhe shoqërinë civile.

Ligji Nr. 9587, datë 20.07.2006, “Për Mbrojtjen e Biodiversitetit”, i ndryshuar

Ky ligj rregullon, ndër të tjera, ndikimet ndërkufitare në kornizën e mbrojtjes së biodiversitetit, duke parashikuar masa konkrete që konsistojnë në njoftime, shkëmbim informacioni, konsultime me vendet fqinje nga Ministria e Turizmit dhe Mjedisit (MTE) në rast se ndikimet e pafavorshme biologjike rrezikojnë larmishmërinë e një vendi fqinj. Ligji parashikon gjithashtu rishikimin e kërkesave të vendeve të prekura nga MTE, përpara se të lëshojë një leje mjedisore.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Ligji Nr. 10253, date 11.3.2010 “Për Gjuetinë”

Qëllimi i këtij ligji është të përcaktojë rregullat për ushtrimin e gjuetisë si një aktivitet tradicional, sportiv, rekreativ dhe relaksues. Këto rregulla përfshijnë menaxhim të qëndrueshëm të gjuetisë, mbrojtjen e ekosistemit dhe ekuilibrit ekologjik, speciet e faunës së egër dhe mbrojtjen e habitateve të tyre gjatë gjuetisë, etj.

Ligji Nr.61/2016 “Për Shpalljen e Moratoriumit të Gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”

Në zbatim të këtij ligji, aktivitetet e gjuetisë janë të ndaluara për një periudhë pesë vjeçare (2016-2021) me qëllim përmirësimin e kushteve të specieve të faunës së egër. Nga ana tjetër, Ligji "Për Zonat e Mbrojtura" parashikon ndalimin e gjuetisë në të gjitha kategoritë e zonave të mbrojtura mjedisore.

Ligji Nr. 64/2012 “Për Peshkimin”, i ndryshuar

Qëllimi i këtij ligji është të sigurojë përdorimin racional dhe të përgjegjshëm të burimeve biologjike të ujërave të brendshëm të Republikës së Shqipërisë dhe mjedisit detar, përcaktimin e masave të ruajtjes që garantojnë mbrojtjen e burimeve biologjike detare dhe ujërave të brendshme, duke siguruar zhvillimin e qëndrueshëm të sektori. Për më tepër, ky ligj përcakton zonat e mbrojtura të peshkimit dhe zonat e ndaluara për peshkim për të përmbushur kushtet e mbrojtjes së biodiversitetit dhe mjedisit

Ligji Nr. 9385, datë 04.05.2005 “Për pyjet dhe Shërbimet Pyjore”, i ndryshuar

Ligji mbi pyjet dhe shërbimin pyjor, ndër të tjera, rregullon mbrojtjen, shoqërinë, eko-turizmin dhe aktivitetet ekonomike të kryera në fondin pyjor kombëtar dhe burime të tjera pyjore dhe jo pyjore, të bazuara në parimet e menaxhimit të qëndrueshëm dhe shumë funksional, reflektuar në strategjinë dhe politikat e zhvillimit të pyjeve dhe kullotave, si dhe organizimin dhe skemën operative të administratës shqiptare të Shërbimit Pyjor, marrëdhëniet juridike, përgjegjësitë dhe detyrat, për të krijuar një shërbim pyjor të qëndrueshëm dhe profesional.

Zonat e mbrojtura, fauna e egër, si dhe bimët natyrore medicinale dhe tanifere, të cilat janë të rregulluara me legjislacionin përkatës në fuqi, nuk i nënshtrohen këtij ligji.

Ligji Nr. 9693, datë 19.3.2007 “Për fondin e kullotave”, i ndryshuar

Ligji për fondet e kullotave synon të sigurojë një trajtim modern të kullotave dhe livadheve, përcaktimin e kapacitetit dhe ruajtjen e balancës ekologjike të fondeve të kullotave, nëpërmjet unifikimit të kërkesave dhe rregullave që lidhen me marrëdhëniet, detyrat, të drejtat dhe përgjegjësitë e shtetit, dhe institucionet lokale, organizatat kërkimore shkencore të specializuara, pronarët privatë dhe bizneset. Me ndryshimet e bëra në këtë ligj në vitin 2016, pronësia shtetërore e pyjeve dhe kullotave u transferua në njësitë e

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

qeverisjes vendore (bashkitë). Aktualisht, ato menaxhohen nga njësitë e qeverisjes vendore, ndërsa kompetencat e inspektimit mbeten atribut i Inspektoratit të Policisë Pyjore.

Ligji No. 111/2012 “Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore”

Ky ligj, i cili hyri në fuqi në vitin 2012 dhe u ndryshua kohët e fundit në 2018, përpiket të përcaktojë:

- siguria, mbrojtja dhe përdorimi racional i burimeve ujore;
- zbatimi i planeve konkrete për përmirësimin e burimeve ujore;
- promovimi i qëndrueshëm i përdorimit të ujit përmes mbrojtjes afatgjatë të burimeve ujore;
- zbatimi i metodave dhe kushteve për menaxhimin e integruar, përdorimi racional i burimeve ujore dhe mbrojtja e cilësisë ekologjike të tyre;
- monitorimi i gjendjes së ujërave, shfrytëzimi racional dhe zvogëlimi i ndotjes;
- parandalimi i përkeqësimit të mëtejshëm, mbrojtjes dhe përmirësimit të bregdetit, ekosistemeve tokësore dhe ligatinave që janë të varura drejtpërdrejtë nga ekosistemet ujore.

Neni 34 i këtij ligji parashikon Agjencinë Kombëtare të Menaxhimit të Burimeve Ujore, në bashkëpunim me ministrinë përgjegjëse për zonat e mbrojtura mjedisore dhe identifikon zonat e mbrojtura sipas ligjit në fuqi (Ligji për zonat e mbrojtura).

Ligji Nr. 9780, datë 16.7.2007 “Për inspektimin dhe Mbrojtjen e Territorit nga Ndërtimet e Paligjshme”

Pas ndryshimeve të vitit 2014, ky ligj synon të sigurojë përputhjen me normat, standardet, kushtet e zhvillimit dhe legjislacionin në fushën e planifikimit dhe zhvillimit të territorit dhe burimeve ujore në të gjithë vendin, si dhe mbrojtjen e territorit nga ndërtimet ilegale, mbi parimin e zhvillimit të qëndrueshëm të territorit, decentralizimit dhe ndihmës sipas ndarjes administrative. Ligji përcakton rolin, organizimin dhe kompetencat e Inspektoratit Kombëtar. Mbrojtja si organi kryesor për inspektimin dhe mbrojtjen e territorit, veçanërisht në zonat dhe objektet me rëndësi kombëtare. Përveç këtij ligji, këto zona përfshijnë zona që kanë përparësi zhvillimin e turizmit, parqet dhe vendet arkeologjike, pyjet dhe zonat e mbrojtura natyrore, monumentet natyrore, duke përfshirë zona me karakteristika unike gjeografike, zona të rrezikut natyror, rrjete ekologjike, burime minerale dhe natyrore rrjetet, komplekset industriale dhe parqet, brigjet dhe burimet ujore, lagunat, lumenjtë, liqenet, digat, digat, tokat bujqësore etj.

Ligji Nr. 93/2015 “Për Turizmin”

Ky ligj përcakton rregullat për koordinimin e punës dhe ndërveprimin e institucioneve përgjegjëse në fushën e turizmit, me qëllim zhvillimin e industrisë së turizmit. Parimet kryesore të zhvillimit të turizmit të qëndrueshëm, të përcaktuara në këtë ligj, lidhen me aspektet ekonomike, mjedisore dhe socio-kulturore dhe kërkojnë vendosjen e një ekuilibri të drejtë midis këtyre tre dimensioneve për të siguruar

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

qëndrueshmërinë e zhvillimit afatgjatë. Në nenin 22 të saj, ligji parashikon klasifikimin e burimeve të turizmit, duke përfshirë peizazhet natyrore dhe zonat e mbrojtura në kategorinë e burimeve të turizmit natyror.

3.3. Ligji Kuadër “Për Mbrojtjen e Mjedisit”

Ligji i ri "Për mbrojtjen e mjedisit", nr. 10431, datë 9.6.2011, i cili transponon parimet e mbrojtjes së mjedisit, përfshinte elementët kryesorë në mbledhjen dhe shpërndarjen e informacionit mjedisor sipas nenit 5 të Konventës së Aarhusit. Në nenin 13 të saj përcaktohet se "Çdo person ka të drejtë të marrë informacion në kohë për ndotjen e mjedisit, për masat e ndërmarra dhe për qasjen e lirë në të dhënat mjedisore". Ai bën referencë në ligjin "Për të drejtën e informimit për dokumentet zyrtare", megjithëse të vjetër (një ndryshim i vogël duhet të jepet në përputhje me rrethanat). Gjatë zgjidhjes institucionale të çështjeve të mbrojtjes së mjedisit, autoritetet relevante publike duhet të sigurojnë që publiku dhe palët e interesuara të kenë një mundësi efektive për të marrë pjesë në procedurat për: identifikimin e gjendjes së mjedisit, zhvillimin dhe adoptimin e strategjive, planeve dhe programeve që kanë të bëjnë me mbrojtjen e mjedisit dhe komponente të veçanta mjedisore dhe në zhvillimin dhe miratimin e rregulloreve dhe akteve të përgjithshme që kanë të bëjnë me mbrojtjen e mjedisit dhe vendimmarrjen në lejin e mjedisit. Përveç kësaj, i njëjti ligj, i cili është një ligj kuadër për mjedisin, e dedikon tërë kapitullin VII në informacionin mjedisor. Neni 45 parashikon fushëveprimin dhe funksionimin e sistemit të mjedisit, i cili ka si qëllim të shërbejë për mbrojtjen dhe menaxhimin e integruar të mjedisit dhe / ose komponentët e tij individual, monitorimin e zbatimit të politikave mjedisore, raportimin kombëtar dhe ndërkombëtar dhe sigurimin informacion për publikun. Sipas këtij ligji, Agjencia Kombëtare e Mjedisit është organi përgjegjës për administrimin e informacionit mjedisor. I njëjti nen parashikon gjithashtu se çfarë lloji informacioni duhet të përmbajë Sistemi Informativ i Mjedisit. Ndër të tjera duhet të përmbajë informacione mbi ndikimet mjedisore dhe përgjigjet publike.

Neni 46 shkon më thellë dhe siguron Informacionin Publik për Çështjet Mjedisore. Sipas këtij neni, informacioni mjedisor duhet të përfshijë çdo informacion në formë të shkruar, vizuale, aurore, elektronike ose në ndonjë formë tjetër materiale për:

- gjendja e elementeve të mjedisit, si ajri dhe atmosfera, uji, toka, toka, peizazhi dhe vendet natyrore duke përfshirë ligatinat, zonat bregdetare dhe detare, diversitetin biologjik dhe komponentët e tij, duke përfshirë organizmat e modifikuar gjenetiksht, dhe ndërveprimin midis këtyre elementet;
- Faktorët, të tilla si substancat, energjia, zhurma, rrezatimi, aromat apo mbetjet, duke përfshirë mbetjet radioaktive, emetimet, shkarkimet dhe shkarkimet tjera në mjedis, që ndikojnë ose mund të ndikojnë në elementet e mjedisit të përmendur në (a);
- masat (duke përfshirë masat administrative), siç janë politikat, legjislacioni, planet, programet, marrëveshjet mjedisore dhe aktivitetet që ndikojnë ose mund të ndikojnë në elementet dhe faktorët e përmendur në (a) dhe (b), si dhe masat ose aktivitetet e dizajnuara mbrojt ato elemente;
- Raportet për zbatimin e legjislacionit mjedisor;

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

- kosto-përfitim dhe analiza dhe supozime të tjera ekonomike të përdorura në kuadër të masave dhe aktiviteteve të përmendura në (c); dhe
- gjendjen e shëndetit dhe sigurisë njerëzore, duke përfshirë kontaminimin e zinxhirit ushqimor, aty ku është relevante, kushtet e jetës njerëzore, vendet kulturore dhe strukturat e ndërtuara për aq sa ato janë ose mund të preken nga gjendja e elementeve të mjedisit të përmendur në (a) ose, nëpërmjet këtyre elementeve, nga ndonjë nga çështjet e përmendura në (b) dhe (c).
- Në bazë të dispozitave të këtij ligji dhe të ligjit nr. 8503, datë 30.6.1999 "Për të drejtën e informimit për dokumentet zyrtare", autoritetet publike duhet të sigurojnë qasje në Informacionin që mbajnë dhe / ose mbikëqyrin.

Në të njëjtin kapitull, neni 47 parashikon të drejtën e informimit mjedisor, si të drejtën e qasjes në informacionin në dispozicion në lidhje me mjedisin pa pasur nevojë të provojë një interes specifik (ju lutemi referojuni dispozitave kushtetuese më lart). Dallimi i këtij ligji është se për herë të parë kushton një artikull të veçantë për të drejtën e qasjes në drejtësi, edhe pse jo në formën më të mirë të saj. Sipas nenit 48, publiku ka të drejtë që në rast të ndotjes së dëmtimit të mjedisit të kërkojë nga autoritetet publike të ndërmarrin masat e nevojshme brenda afateve të parashikuara nga ligji. Dhe gjithashtu për të sjellë në gjykatë autoritetet publike ose personat fizikë dhe juridikë që kanë dëmtuar ose rrezikojnë dëmtimin e mjedisit. Sidoqoftë, zbatimi i këtij neni në veçanti, mbetet ende i identifikuar dhe madje i diskutueshëm. Në të njëjtin kapitull, neni 49 parashikon pjesëmarrjen e publikut dhe pjesëmarrjen e tij në vendimmarrje. Ajo i referohet vetëm bazës ligjore përkatëse që duhet të përpunohet nga Këshilli i Ministrave. Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 16, datë 04.01.2012 "Për qasje në publik për informacionin mjedisor", transponon të gjithë zbatimin praktik të dispozitave për mbledhjen dhe shpërndarjen e informacionit mjedisor. VKM-ja është të garantojë të drejtën e qasjes në informacionin mjedisor të mbajtur nga autoritetet publike ose për ato publike dhe të përcaktojë kushtet dhe kushtet themelore të aranzhimeve praktike për ushtrimin e saj; dhe për të siguruar që, natyrisht, informacioni mjedisor në mënyrë progresive vihet në dispozicion dhe shpërndahet tek publiku për të arritur disponueshmërinë sistematike sa më të gjerë dhe përhapjen e informacionit mjedisor në publik.

4. Legjislacioni Kombëtar i VNM-së i lidhur me zonat e Mbrojtura

Ligji Nr. 10440 datë 7 korrik 2011 “Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis” (i ndryshuar)

Përcakton parimet e përgjithshme të vlerësimit të efekteve mjedisore të projekteve publike dhe private që ka të ngjarë të kenë efekte të rëndësishme në mjedis. Vlerësimi (VNM) duhet të kryhet para se të jepet pëlqimi për zhvillim. Në këtë drejtim, masat e mëposhtme kanë të bëjnë me ato të planifikimit, procesin e konsultimit dhe gjithashtu vetë procedurat.

Ligji i VNM përcakton kërkesat, përgjegjësitë, rregullat dhe procedurat për vlerësimin e ndikimeve negative në mjedis. Shtrirja përcaktohet në Nenin 3, janë të gjitha projektet e propozuara private ose publike (të përcaktuara në Ligj si zbatimi i punëve të ndërtimit, instalimeve ose skemave të tjera; ose ndërhyrjet në mjedis dhe peizazh, duke përfshirë ndërhyrje në lidhje me nxjerrjen e mineraleve) të cilat ka të ngjarë të prodhojnë efekte të konsiderueshme negative, direkte ose indirekte në mjedis për shkak të

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjtjen e Natyrës në Shqipëri

madhësisë, natyrës ose vendndodhjes së tyre. Ligji për VNM në nenin 5 parashikon detyrimin për të zhvilluar procedurat e VNM në lidhje me raste të jashtëzakonshme, veçanërisht në lidhje me projektet që shërbejnë për qëllime të mbrojtjes kombëtare. Detyrimi i Direktivës për të përcaktuar nëse projektet e Aneksit II do të paraqiten në VNM të thellë apo jo, është pothuajse i transpozuar në Ligj. Duke pasur parasysh që vlerësimi i projekteve të Aneksit II do të bëhet rast pas rasti, duket një problem kryesor fakti që Shtojca III e Direktivës nuk është e integruar në ligj, por në legjislacionin sekondar. Shtojca III përmban kriteret e përzgjedhjes, bazuar në të cilat autoriteti përkatës duhet të vendosë nëse VNM-ja e Thelluar është e nevojshme apo jo. Fushëveprimi i procesit të VNM nuk është transpozuar siç duhet në Ligj. Artikulli 3 i direktivës që përmend se VNM do të identifikojë, përshkruajë dhe vlerësojë në një mënyrë të përshtatshme në dritën e secilit rast individual dhe në përputhje me nenet 4 deri 11 efektin direkt dhe indirekt të projektit në faktorët e mëposhtëm:

- Njerëzit, florën dhe faunën
- Toka, uji, ajri, klima dhe peizazhi
- Pasuritë materiale dhe trashëgimia kulturore
- Ndërveprimi midis faktorëve të përmendur më lart,

Neni 7 i Ligjit për VNM përcakton kërkesën për vlerësimin e ndikimit në mjedis të aktiviteteve specifike. Ligji përshkruan në një aneks të gjitha aktivitetet specifike që duhet t'i nënshtrohen VNM-së së thellë (Shtojca I).

Neni 14 kërkon përfshirjen e të gjitha palëve në procesin e VNM, përfshirë publikun dhe organizatat jofitimprurëse (OJQ-të) pa ndonjë kualifikim specifik. Neni 16 detyron zhvilluesit (të përcaktuar si persona ose autoritete publike që kërkojnë miratim për të kryer një projekt privat ose publik) të cilët ndërmarrin VNM të thelluar të projekteve të tyre për të informuar dhe konsultuar me publikun e interesuar gjatë procesit të VNM.

Ligji për VNM Neni 17 kërkon që AKM të zhvillojë për çdo projekt një seancë dëgjimore me publikun dhe OJQ-të e interesuara në mënyrë që të përfshinte mendimin e tyre në vendimmarrjen përfundimtare për projektin. Referuar ligjit të VNM-së, dëgjimet duhet të kryhen në bashkëpunim me autoritetet përkatëse lokale dhe zhvilluesit e projekteve. Autoritetet lokale, si dhe zhvilluesit / propozuesit duhet të njoftojnë publikun dhe OJQ-të e interesuara për datën, kohën dhe vendin e seancës, sapo të vendosen këto detaje. Ligji për VNM përcakton qartë (neni 17 (4)) se mendimet dhe komentet e shprehura nga publiku dhe OJQ-të gjatë dëgjimit janë një kriter i detyrueshëm në vendimmarrjen e VNM-së

Rregullat, kërkesat dhe procedurat për informimin dhe përfshirjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore janë përcaktuar më tej në Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 247, datë 30.04.2014 "Për përcaktimin e rregullave, kërkesave dhe procedurave për informimin dhe përfshirjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore". Kapitulli i parë i vendimit të mësipërm përshkruan rregullat dhe procedurat për informimin publik në procedurën e procesit paraprak të VNM. Kapitulli tjetër lidhet me informimin, konsultimin dhe pjesëmarrjen e publikut në procesin e thelluar të VNM-së. Gjithashtu përshkruan rolet dhe funksionet e të gjithë aktorëve si NEA / REA, njësitë e qeverisjes vendore dhe propozuesit në proceset e mësipërme. Sipas kapitullit të parë, procesi i informacionit përfshin fazën e informacionit dhe opinionin publik mbi projektin, të shoqëruar me komentet dhe procedurat që duhet të zbatohen. NEA është lider në proces dhe

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

faza e dytë, e cila ka të bëjë me publikimin e vendimin e AKM-së për VNM paraprake, në faqen e saj të internetit. Në Kapitullin II të këtij vendimi parashikohet se informimi dhe përfshirja e publikut përfshin fazat e mëposhtme:

- a) informimi publik për projektin e propozuar dhe opinionin publik për propozimin lidhur me çështjet që duhet të merren në konsideratë në raportin e thellë të VNM-së
- b) informacion publik për komunikimin e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit me zhvilluesin e projektit mbi çështjet që duhet të integrohen në VNM të thellë
- c) Informimi i publikut, rritja e ndërgjegjësimit dhe konsultimi nga ana e zhvilluesit në elaborimin e Raportit të thellë të VNM-së
- d) Informimi dhe përfshirja e publikut në organizimin dhe realizimin e dëgjimit publike)
- e) Informimi publik dhe opinionin e publikut për fazën e shqyrtimit të deklaratës mjedisore
- f) Informimi publik gjatë monitorimit të efekteve të projektit në mjedis

Procesi i informimit publik nuk është bërë siç duhet. Ka shumë kushte dhe kërkesa që kategorizojnë procesin siç bëhet në përputhje me Direktivën e VNM dhe Konventën e Aarhus. Vlen të përmendet, se informacioni publik në fazat e hershme të procesit të VNM-së has disa pika të dobëta, që rrjedhin së pari nga mungesa e ekspertizës dhe informacionit të ekspertëve që kryejnë VNM, nga mungesa e njohurive dhe mungesa të një udhëzimi të duhur për mënyrën sesi duhet të realizohet procesi i informacionit publik, si dhe nga kapacitetet e kufizuara dhe të dobëta të stafit të AKMM-REA. Kapacitetet e njësive të qeverisjes vendore (sidomos pas reformës administrative) mbeten gjithashtu të kufizuara dhe të dobëta.

Procesi i informimit publik nuk është bërë siç duhet. Ekzistojnë shumë kushte dhe kërkesa që kategorizojnë procesin siç bëhet në përputhje me Direktivën e VNM dhe Konventën e Aarhusit. Vlen të përmendet se informacioni publik në fazat e hershme të procesit të VNM has në disa pika të dobëta, që dalin së pari nga mungesa e ekspertizës dhe informacionit të ekspertëve që kryejnë VNM, nga mungesa e njohurive dhe mungesa të një udhëzimi të duhur për mënyrën se si duhet të realizohet procesi i informimit publik, si dhe nga kapacitetet e kufizuara dhe të dobëta të stafit të NEA-REA. Kapacitetet e njësive të qeverisjes vendore (sidomos pas reformës administrative) mbeten të kufizuara dhe të dobëta. Procesi i konsultimit publik nuk ndiqet gjithmonë dhe zbatohet si duhet (për shkak të mungesës së kapaciteteve të institucioneve shtetërore). Një arsye mund të jetë që investitorët janë të interesuar të përfundojnë gjithçka në kohë dhe të marrin deklaratën përkatëse në VNM, për të vazhduar më pas me fazat e tjera të lejeve. Arsye tjetër mund të jetë që publiku të mos tregojë interes të veçantë për çështjen. Mundësitë e tjera janë të lidhura me çështjet shumë të ndjeshme (për publikun posaçërisht, por jo vetëm) që përmban raporti i VNM-së. Një çështje problematike ka qenë procesi i VNM për kontratat koncesionare. Zakonisht këto kontrata kanë përfitime të mëdha ekonomike për shtetin si të tillë dhe për këtë arsye duke përfutur edhe nga ndjeshmëria e lartë politike, procesi i konsultimit publik nuk realizohet në përputhje të plotë me kërkesat ligjore. Për më tepër, është edhe e pamundur të gjesh informacion mbi mënyrën se si realizohet ky proces veçanërisht për këto kontrata. Duke pasur parasysh se ndikimi politik është i lartë në institucionet përkatëse ky proces bëhet i pamundur. Rasti specifik që duhet përmendur është ndërtimi i HEC-it në lumin Valbona - një çështje shumë e ndjeshme dhe shumë politike e cila kohët e fundit u bë jo

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjtjen e Natyrës në Shqipëri

vetëm popullore në lidhje me presionin ndaj qeverisë, por edhe një çështje shumë popullore në nivel ndërkombëtar.

Mund të përmendet si një hap i mirë përpara faktit që përfshirja e publikut në hartimin e planeve dhe programeve gjithnjë e më shumë bëhet qasja e pranuar nga autoritetet publike (mjedisore), por jo vetëm, të cilat rregullisht ftojnë OJQ-të për konsultime dhe diskutime për projekt strategjitë, ose projektligjeve, grupeve të punës ose takimeve të tjera. Shpesh projekt-dokumentet janë postuar në faqen e internetit të ministrisë dhe komentet janë pranuar në mënyrë elektronike. Është e rëndësishme të theksohet se në ministrinë e Mjedisit një pozicion i ri ka të bëjë me koordinatorin për informacion (në kuadër të nismës së transparencës) - detyra kryesore është të bëhen publike projekt strategjitë / ligjet dhe vendimet që do të dorëzohen në procesin e konsultimit / dëgjimit publik. Gjithashtu, ministria publikon rregullisht në faqen e saj të internetit iniciativat kryesore ligjore që janë subjekt i dëgjimeve publike. Kjo nuk është përditësuar gjithmonë, por ende po funksionon dhe funksionon periodikisht.

Një instrument tjetër është buletini mujor i përgatitur nga ministria e mjedisit, e cila përtej çdo gjë shërben si një burim shumë i mirë për të gjitha deklaratat e VNM të lëshuara ose të refuzuara nga Ministria. Sidoqoftë, saktësia e këtij informacioni nuk është vërtetuar, por është diçka e jashtëzakonshme që ekziston në faqen e internetit të ministrisë - si pjesë e buletinit mujor dhe mund të konsultohet lehtësisht.

Shembuj të takimeve të tilla të veçanta / seancave publike ose grupeve të punës përfshijnë procesin e konsultimit të të gjitha strategjive mjedisore që u zhvilluan nga viti 2013, si Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit, Strategjia e Biodiversitetit 2015 si dhe ligjet e tjera përgjegjëse për të cilat është ministria e Mjedisit. Strategji të tjera të ngjashme, si Strategjia për sektorët e ujit, nuk kanë qenë pjesë e dëgjimeve publike apo konsultimeve publike. Për fat të keq, edhe pse me një ndikim të madh në sferën e mjedisit, informacioni mbi përgatitjen e kësaj strategjie nuk ndahet me publikun sikurse më sipër është e vërtetë për ligjet dhe vendimet e Këshillit të Ministrave. Komente specifike janë përgatitur dhe paraqitur nga OJQ-të. Megjithatë, duhet vënë re se nganjëherë njoftimet për dëgjimet publike dhe konsultimet për projektligjet janë shumë të shkurtra në kohë, ose ndryshojnë vazhdimisht në datat. Gjithashtu është vërejtur se ndonjëherë pjesa më e madhe e OJQ-ve nuk janë të pranishme, për shkak se ata ende mendojnë se ky nuk është një proces i vërtetë i konsultimit publik. Ekspertët e ministrisë e shohin këtë fakt si një moment shumë problematik në proces. Për t'u përmendur është fakti se në nivel të autoriteteve lokale përfshihet përfshirja e OJQ-ve gjatë proceseve të Planifikimit Urban (Vlerësimi Strategjik i Mjedisit në Tiranë) dhe projekte të tjera të rëndësishme të ndërtimit. Sallat e qytetit zakonisht organizojnë takime të vogla konsultative në rajone ose komuna, të hapura për të gjithë bizneseve dhe OJQ-ve, Planeve të Shërbimit Publik, Planeve të Menaxhimit të Mbeturinave, pastrimeve të qytetit dhe planeve të Gjellbër, ose themelimit të stacioneve të depozitimit të mbeturinave (Tiranë, Shkodër, Durrës etj.). Në nivel komunal, bashkëpunimi me OJQ-të kryesisht përqendrohet në veprime dhe projekte konkrete, ndërgjegjësimi mjedisor. Pra, kohët e fundit Bashkia e Tiranës ka lëshuar njoftimin për VSM të planifikimit rajonal në Tiranë.

Njoftimi për pjesëmarrje është shpërndarë tek publiku. Megjithatë, duhet të përmendet se shumë herë lista e kontakteve nuk është e rregullt dhe ka gabime në adresat përkatëse të postës elektronike. Përveç kësaj, si një hap i mirë përpara mund të përmendim faktin se qeveria shqiptare ka anuluar ndërtimin e hidrocentralit në një zonë tjetër (pranë zonës së mbrojtur të Thethit). Kjo ishte për shkak të një reagimi të

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

madh të shoqërisë civile në kontratat koncesionare të HEC-it. Ky është një rast i qartë që tregon se sa efektive reagimi i Shoqërisë Civile mund të jetë në drejtim të vendimeve të pabalancuara të qeverisë.

4.1. Legjislacioni Kombëtar i VSM-së

Kuadri legjislativ i Ligjit për MM parashikon në nenin 24 të tij se VSM është bërë për:

1. të gjitha planet dhe programet në fushën e bujqësisë, pyjeve, peshkimit, energjisë, industrisë, minierave, transportit, telekomunikacionit, administrimit të mbeturinave, menaxhimit të ujit, turizmit, planifikimit të territorit, dhe gjithashtu për planet kombëtare në kombëtare, lokale në nivel rajonal

a) Për dokumentet e planifikimit strategjik, në zbatim të të cilave është bërë planifikimi i projekteve që janë subjekte të procedurave të VNM,

b) Planet dhe programet referuar më sipër, që mund të kenë efekt në zonat e mbrojtura

2) Planet dhe programet e referuara në pikën 1, që siguron përdorimin e zonave të vogla në nivelin lokal dhe rajonal dhe që siguron gjithashtu ndryshime jo thelbësore, kërkon VSM vetëm në rast se Ministria gjykon se ato mund të kenë efekt të rëndësishëm në mjedis.

3) Planet dhe programet nuk janë pjesë e pikës 1, por mund të përcaktojnë kornizën për miratimin e projekteve në të ardhmen. Përsëri ministria është organi që do të vlerësojë nevojën për VSM edhe në këtë rast.

Ligji Strategjik i Vlerësimit të Mjedisit

Ligji i VSM-së përcakton institucionet, të drejtat dhe përgjegjësitë e tyre dhe procedurat që duhet të ndiqen prej tyre në procesin e VSM-së. Sipas ligjit, subjekti i procesit të VSM-së do të jetë përpunimi i të gjitha planeve dhe programeve për bujqësinë, pylltarinë, peshkimin, energjinë, industrinë, industrinë minerale, transportin, menaxhimin e mbetjeve, menaxhimin e ujit, telekomunikacionin, turizmin, planet kombëtare dhe lokale për planifikimin e territorit rural dhe urban, duke përfshirë edhe mbrojtjen e peizazhit, përdorimi i tokës, i cili përcakton kornizën e miratimit, në të ardhmen, të projekteve të renditura në Anekset 1 dhe 2 të ligjit nr. 10 440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”.

- Rishikimet, ndryshimet ose modifikimet e planeve ose programeve, sipas fushave të shkronjës “a” të këtij neni, të cilat do të miratohen, i nënshtrohen vlerësimit strategjik mjedisor, sipas procedurës së kërkuar nga ky ligj.
- Për planet ose programet, të cilat, pavarësisht nga fakti se nuk janë objekt i këtij neni, zbulohet se ato mund të kenë efekte të konsiderueshme negative në një zonë të mbrojtur siç përcaktohet me ligj;
- Lista e detajuar e planeve dhe programeve me efekte të konsiderueshme negative në mjedis, (VKM nr. 507, datë 10 qershor 2015 “Për miratimin e planeve dhe programeve të hollësishme me pasoja negative në mjedis, subjekt i procesit të VSM”. Sipas kësaj vendimi, e gjithë lista e planeve ose programeve është vlerësuar në përputhje me kriteret e Shtojcës I të ligjit të Detit.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

Është e rëndësishme të theksohet se subjekt i ligjit të VSM-së janë gjithashtu planet dhe programet e financuara nga institucionet e huaja.

Ligji për VSM parashikon gjithashtu për projektet që janë të përjashtuara nga procesi i vlerësimit strategjik të mjedisit. Ky nen është plotësisht në përputhje me dispozitat e direktivës (shih më lart). Ligji nuk kufizon vetëm në subjektet e mësipërme të VSM-së.

Një vendim tjetër i Këshillit të Ministrave është miratuar nga mesi i vitit 2015, kohë kur pjesa më e madhe e VSM-së për planifikimin e territorit kishte mbaruar. Vendimi nr. 507, datë 10 qershor 2015, parashikon miratimin e listës së detajuar të planeve ose programeve me ndikim negativ në mjedis. Megjithëse titulli përmend vetëm planet ose programet, përmbajtja e këtij vendimi e bën atë shumë më të gjerë subjektin e VSM-së. Ai përfshin gjithashtu strategjitë dhe dokumentet e tjera që janë subjekt i legjislacionit përkatës. Sidoqoftë, nuk është shpjeguar mirë pse strategji të tilla ose të ashtuquajturat dokumente të tjera janë pjesë e procesit të VSM-së. Direktiva e VSM parashikon dispozita të veçanta për ato plane dhe programe që janë përgatitur për sektorë të tjerë përveç atyre të specifikuar dhe që nuk përcaktojnë kornizën për projektet që kërkojnë VNM, ose kërkojnë Vlerësim të duhur sipas Direktivës së Habitaveve. Neni 3 (4) siguron një 'kapje të' gjerë për zbatimin e VSM-së për çdo plan dhe program, mbi ato që përcaktohen: "Shtetet Anëtare do të përcaktojnë nëse planet dhe programet, përveç atyre të përmendura në paragrafin 2, të cilat vendosni kornizën për miratimin e ardhshëm të zhvillimit të projekteve, ka të ngjarë të kenë efekte të konsiderueshme mjedisore". Për këtë qëllim, vjen vendimi i sipërpërmendur. Sidoqoftë, për sa kohë që qëllimi i tij nuk është shpjeguar mirë përmes një metodologjie udhëzuese, mbetet e paqartë për institucionet përkatëse pse strategjitë ose dokumentet e tjera të planifikimit janë pjesë e VSM-së. Me shumë gjasa këto institucione do të anashkalojnë rëndësinë dhe detyrimin e kryerjes së procesit të VSM-së, jo vetëm për shkak të mungesës së njohurive, por edhe për shkak të mungesës së informacionit dhe udhëzimeve mbi procesin. Deri më tani, ekzistojnë disa strategji për mënyrën e përpunimit ose të miratuara tashmë, të cilat, në kundërshtim me këtë vendim, nuk kanë qenë subjekt i procesit të VSM-së.

Nga ana tjetër, kjo do të thotë se krijon një mungesë të madhe informacioni nga ana e publikut dhe shoqërisë civile. Është e pamundur që shoqëria civile, përfshirë këtu edhe OJQ-të, të bëjnë kujdestarin e secilës nisme ligjore të ndërmarrë nga institucionet. Megjithëse ata kanë të drejtë të informohen, gjasat që kjo të ndodhë në praktikë është vërtet e diskutueshme.

Është me rëndësi të veçantë të përmendet që publiku / shoqëria civile duhet të njoftohet dhe konsultohet para se të ndërmerren iniciativat. Ligji i fundit i miratuar nga asambleja në 2014, i titulluar "Për njoftimin dhe konsultimin publik", parashikon njoftimin dhe konsultimin me publikun. Ky ligj përcakton një procedurë të caktuar për projektligjet, draft dokumentet strategjike kombëtare dhe lokale, dhe gjithashtu për politikat me interes të lartë për vendin. Rregullat e përcaktuara në këtë ligj synojnë të garantojnë transparencën dhe pjesëmarrjen e publikut në proceset e politikë-bërjes dhe proceset e vendimmarrjes. Ky ligj është një bazë e mirë që mund të përdoret gjithashtu nga autoritetet publike për njoftimin e publikut për iniciativat e mësipërme. Thënë ndryshe, shoqëria civile ka mundësi shtesë për t'u njoftuar, megjithëse aktet nënligjore të VSM-së, d.m.th. si më sipër, nuk e njoftojnë publikun si duhet. Autoritetet publike nuk duhet të anashkalojnë, detyrimin që ata kanë për të njoftuar publikun në përputhje me rrethanat për të gjithë për miratimin e listës së detajuar të planeve ose programeve me ndikim negativ në mjedis (shih

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjtjen e Natyrës në Shqipëri

vendimin më lart). Çështja që mund të ngrihet është: cili nga ligjet do të mbizotërojë në këtë rast? A duhet që mjedisi të rregullohet nga ligjet që janë bërë për të, apo ligjet e tjera (shih më lart) mund të përdoren edhe për mjedisin?

Në këtë rast, të dy mënyrat janë të vlefshme dhe ligjore. Megjithëse ligjet që rregullojnë mjedisin janë disi të përshtatura dhe në koherencë me dokumentet kryesore në këtë fushë, si Konventa e Aarhusit ose Direktiva tjetër e lidhur me BE, mund të përdoren gjithashtu ligje të tjera kombëtare. Deri më tani, nuk duket se ka ndonjë kontradiktë ose mospërputhje midis ligjeve / vendimeve si të tilla. Përkundër kësaj, është një garanci e dyfishtë për shoqërinë civile, OJQ-të dhe publikun në përgjithësi që të informohen më mirë, të njoftohen dhe të marrin pjesë në diskutimet kryesore për politikën e reja, dokumentet strategjike në nivelin kombëtar dhe lokal. Është e rëndësishme të theksohet se procesi i VSM-së është një proces shumë i ri në Shqipëri (ligji i vjetër parashikonte disa dispozita për VSM-në, dhe procesi nuk u zhvillua kurrë siç kërkohet nga direktiva). Ligji i VSM parashikon hapat që duhet të ndiqen në proces. Artikulli 7 përcakton sa vijon si fazat kryesore që kalon procesi i VSM-s.

- a) njoftimi i ministrisë nga autoriteti propozues (sidomos për planifikimin territorial lokal autoriteti propozues është komuna)
- b) konsultimet me grupet e interesit për çështjet që do të adresohen në raportin e VSM;
- c) hartimi i raportit paraprak dhe konsultimi me grupet e interesit dhe publikut mbi raportin paraprak të VSM;
- d) hartimin e raportit përfundimtar të vlerësimit strategjik mjedisor;
- e) rishikimin e propozimit dhe deklaratën e ministrisë;
- f) vendimi i autoritetit për miratim;
- g) monitorimin dhe raportimin e planeve ose efekteve të programit në mjedis

Megjithëse duket se fazat janë të përcaktuara në ligj, nuk ka udhëzime të qarta ose nuk kuptojnë se çfarë saktësisht synojnë këto faza. Në rastin e një pike të mësipërme, duhet të parashikohet në mënyrë të qartë nga ligji që ai e konsideron vlerësimin fillestar, që është faza në të cilën Ministria përcakton nëse një strategji, plan apo program do të ose nuk do t'i nënshtrohet procesit të VSM. Megjithëse kapitulli II i Ligjit parashikon njoftimin dhe konsultimin me grupet e interesit për çështjet e VSM, nuk është e qartë se qëllimi kryesor i kësaj faze është saktësisht të thuhet nëse është e nevojshme apo jo SEA. Kryesisht fokusi i këtij kapitulli II i ligjit është në procedurë në tërësi, sesa në qartësimin e qëllimit të procesit si i tillë. E njëjta mund të thuhet për pikën 4 në artikullin e mësipërm. Nuk është e qartë se ku është dëgjimi publik ose konsultimi për hartimin e raportit të vlerësimit strategjik mjedisor, i cili sipas Direktivës është faza e identifikimit, përshkrimit, vlerësimit të ndikimeve të rëndësishme mjedisore dhe planifikimit të veprimeve për eliminimin ose zbutjen e tyre, në rastin e zbatimit të një strategjie, plani ose programi. Për më tepër, kapitulli II dhe neni 8 i tij, parashikojnë të gjitha procedurat për njoftimin e ministrisë, për përgjigjen e ministrisë për nevojën apo jo të raportit të VSM, si dhe për vlerësimin që duhet të kryejë ministria, si bazuar edhe në listën e kriterëve që janë pjesë e Aneksit I të këtij ligji. Të paktën ky artikull duhet të ishte ndarë në 2 pjesë, ku

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

- një pjesë duhet të parashikojë procedurën e njoftimit - që duhet të realizohet nga autoriteti propozues - dhe të paraqitet në ministri për shqyrtimin e mëtejshëm të saj, dhe
- Pjesa e dytë, duhet të sigurojë procedurën që ministria ndjek vetë në këtë fazë të parë të procesit deri në marrjen e vendimit për nevojën ose jo të një raporti të VSM-së.

Ministria para se të marrë vendimin për domosdoshmërinë e VSM-së ia përcjell propozimin grupeve të interesit për mendimin e tyre. Detyra e grupit të interesit është të shprehë mendimin për nevojën apo jo për raportin e VSM-së - ky opinion duhet t'i ofrohet ministrisë brenda 20 ditëve të punës. Në rast se ky afat nuk respektohet, ligji parashikon miratimin e heshtur të grupeve të interesit. Prandaj, kur ministria shpreh mendimin se raporti i VSM-së është i nevojshëm, duhet të përfshijë në vendim:

- Mendimi që raportohet nga VSM është e nevojshme
- Procedurat që Autoriteti Propozues duhet të ndjekë
- Çështjet që ministria kërkon të jetë pjesë e raportit të VSM
- Konsultimi me grupet e interesit, duke përfshirë këtu edhe publikun
- Dorëzimi i raportit të VSM për shpalljen e ministrave
- Fakti që propozimi mund të ketë efekt ndërkufitar

Ministria duhet të përgjigjet brenda 30 ditëve nga dita e njoftimit. Vendimi i tij është publikuar brenda 5 ditëve në faqen e internetit të Ministrisë. Për më tepër, ministria njofton Agjencinë Kombëtare të Planifikimit të Territorit (NATP) dhe grupet e Interesit në formë të shkruar. Për më tepër, në të njëjtin kapitull, i cili përmban "njoftimin dhe konsultimin me grupet e interesit për çështjet e VSM-së", nuk është e qartë nëse kjo ndodh vërtet. Artikulli 9, me titull "Konsultimi për çështjen që do të jetë objekt i raportit të VSM", parashikohet që autoriteti propozues para fillimit të raportit të VSM-së, do të konsultohet me grupet e interesit. Qëllimi i Autoritetit Propozues është që të marrë nga grupet e interesuara çështjet kryesore që ata duan të përfshihen në Raportin e VSM. Sipas këtij artikulli, grupet e interesuara janë:

- a. institucionet e mbrojtjes së shëndetit publik;
- b. njësitet e qeverisjes vendore;
- c. institucionet që mbrojnë tokën bujqësore;
- d. organizatat mjedisore (OJQ) aktive në fushën e mbrojtjes së mjedisit dhe të regjistruara sipas legjislacionit në fuqi;
- e. institucionet e tjera të identifikuar me përgjegjësi në propozim (ministri etj.).

Afati i fundit që ata të përgjigjen është përsëri 20 DP. Parimi i pëlqimit të heshtur është i zbatueshëm edhe në këtë rast. Nuk është e qartë në cilin hap të procedurës ndërmerret ky veprim. Së pari, përpara se ministria t'i përgjigjet Autoritetit Propozues, apo i fundit? Duket se kjo fazë po ndodh pas përgjigjes së ministrisë tek autoriteti propozues për nevojën ose jo të raportit të VSM-së. Asgjë nuk thuhet në ligj se si ndodh kjo lloj konsultimi. Në fakt, nuk duket se është një proces i duhur i konsultimit, sesa një proces i marrjes së mendimit për çështjet kryesore.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjtjen e Natyrës në Shqipëri

Por Vendimi i Këshillit të Ministrave, në këtë rast parashikon ndryshe. Ai përmend në pikën 1 të tij se (Njoftimi dhe konsultimi me grupet e interesit për përpunimin, ndryshimin, rishikimin ose modifikimin e një plani apo programi) "Ministria 7 ditë pas njoftimit nga autoriteti propozues, dërgon propozimin në formë elektronike te palët e interesuara dhe i njofton ata për datën, kohën dhe vendin e takimit ". Këtu, fillon konfuzioni. Artikulli i mësipërm 8 i ligjit të VSM-së, thotë se ministria informon grupet e interesuara për njoftimin e autoritetit propozues dhe u kërkon atyre mendimin nëse raporti i VSM-së është i nevojshëm apo jo. Ndërsa vendimi, thotë ndryshe. Ministria i njofton dhe kërkon mendimin e tyre, por gjithashtu konsultohet me Autoritetin Propozues i cili duket se organizon (në bashkëpunim me ministrinë) takimin me grupet e interesit (brenda 15 ditëve nga dita e njoftimit). Ndryshe siç u tha më parë, grupet e interesit duhet t'i përgjigjen ministrisë brenda 7 ditëve (jo më 20 ditë siç përcaktohet në ligj) për nevojën ose jo të raportit të VSM-së. Pra, në këtë fazë, nuk po flasim vetëm për informim, por edhe për procedurën e konsultimit. Se si bëhet kjo në praktikë, është me të vërtetë e dyshimtë, veçanërisht duke marrë parasysh kapacitetet e njësive të qeverisjes lokale dhe gjithashtu njohuritë e ndërmarrjeve private në këtë drejtim. Akoma mungesa e metodologjisë, me udhëzime të qarta mbi procesin e VSM-së është një faktor thelbësor që ndikon në proces si i tillë. Për më tepër në këtë fazë, takimi është organizuar dhe thirrur nga të dy Autoriteti i Planifikimit në bashkëpunim me ministrinë (jo e qartë se si), brenda 15 ditëve nga dita e njoftimit. Ministria duhet të integrojë komentimin e grupeve të interesit si pjesë e vendimit.

5. Informimi dhe konsultimet me publikun

Parlamenti shqiptar miratoi në vitin 2014, dy ligje të reja në lidhje me "Njoftimin dhe Konsultimin" dhe "E drejta e publikut për t'u informuar mbi dokumentet zyrtare". Të dy ligjet u bashkuan si një vizion i ri dhe praktikë e re e qeverisë për përmirësimin e transparencës, komunikimit dhe pjesëmarrjes së publikut dhe shoqërisë civile në proceset e politikës dhe vendimmarrjes. Sidoqoftë, këto ligje nuk ishin bërë për fushat e mjedisit.

Në lidhje me ligjin 146/2014 "Për njoftimin dhe Konsultimin Publik", qëllimi është të përmirësojë në përgjithësi procesin e konsultimit publik për projektligjet, draft dokumentet strategjike kombëtare / lokale dhe për politikat me interes të lartë politik ". Ky ligj nuk është krijuar për fushën mjedisore, por sidoqoftë, është një bazë e mirë edhe për mjedisin. Ky ligj parashikon hapa të ndryshëm mbi procedurat, të tilla si: Njoftimi paraprak, konsultimi publik, njoftimi publik dhe konsultimi publik. Përveç sa më sipër, ligji parashikon krijimin e regjistrit zyrtar elektronik, ku do të publikohen të gjitha projekt-aktet ligjore. Deri më tani, ky regjistër nuk është vendosur ende. Risitë e këtij ligji:

- Detyrimi i autoriteteve publike për të siguruar mundësi që publiku të njoftohet dhe të marrë pjesë në procesin e njoftimit dhe konsultimit publik përmes: publikimit të projekt akteve në regjistrin elektronik dhe kohë e datës së konsultimit dhe botimit të tij në programet e transparencës (ligji 119/2014) i planeve vjetore - (lidhur me procesin e vendimmarrjes) të autoriteteve publike
- Palët e interesuara, sipas nenit 8 të këtij ligji janë: autoritetet publike, shtetasit shqiptarë dhe grupet e interesit (të përcaktuara në këtë ligj) dhe shtetasit e huaj rezidentë ose të regjistruar në Shqipëri

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

- Për më tepër, çdo autoritet publik duhet të caktojë një koordinator për njoftimin dhe konsultimin publik
- Ligji parashikon rregulla dhe procedura për njoftimin publik dhe procesin e konsultimit
- Publikimi i raporteve mbi transparencën dhe procesin e vendimmarrjes
- E drejta për t'u ankuar në dy nivele: tek autoriteti përkatës përgjegjës për procesin e njoftimit dhe konsultimit publik si dhe tek Komisioneri për të drejtën e informacionit dhe mbrojtjen e të dhënave

Neni 6 i këtij ligji "Detyrimi për njoftim dhe konsultim publik" parashikon që autoritetet publike janë të detyruara të marrin të gjitha masat e nevojshme për të siguruar pjesëmarrjen e publikut dhe pjesëmarrjen e të gjitha palëve të interesuara në procesin e njoftimit publik dhe konsultim, përfshirë këtu:

- a) Publikimi në regjistrin elektronik të projekt akteve ligjore, të njoftimit për konsultimin publik dhe të të dhënave në lidhje me projekt-konsultimin e akteve ligjore.
- b) Publikimi në programin e transparencës në përputhje me ligjin e mësipërm nr. 119/2014 të të gjitha planeve vjetore të autoriteteve publike në lidhje me procesin e vendimmarrjes
- c) Sigurimi i informacionit në lidhje me procesin e njoftimit dhe konsultimit publik në të gjitha fazat, duke filluar nga publikimi i projekt akteve ligjore, mbledhja e komenteve të bëra nga publiku për përmirësimin e tij, organizimi i dëgjimeve publike deri në miratimin e ligjit përfundimtar.

Sipas këtij ligji është përgjegjësi e autoritetit publik që pas publikimit të njoftimit të regjistrin elektronik të organizojë procese të drejtpërdrejta të konsultimit dhe takime me publikun dhe palët e interesuara. Këto takime dhe procese konsultimi duhet të dokumentohen. Ky dokument përbën një dokument zyrtar. Sidoqoftë, ky proces në mënyrë të pavarur nga sa parashikon ligji, ai tashmë është një procedurë e përcaktuar për ministrinë e mjedisit, për faktin se aktet specifike ligjore rregullojnë këtë sektor. Kjo për faktin se Shqipëria është një vend nënshkruese e Konventës së Aarhusit.

Sidoqoftë, në kuadër të ligjit të mësipërm, ministria ka caktuar koordinatoren për informacionin dhe ka përgatitur tashmë raportin e zbatimit të ligjit për vitin e fundit 2015. Sipas raportit të ministrisë, më i fundit ka organizuar 28 dëgjime publike dhe disa tryeza të rrumbullakëta dhe takime konsultative me shoqërinë civile, donatorë dhe aktivitete të tjera në lidhje me ngritjen e vetëdijes publike dhe takime konsultative. Ministria ka publikuar listën e dëgjimeve publike që janë mbajtur dhe fushën e veprimit (aktet ligjore) të këtyre takimeve (për vitin 2015). Për më tepër, ministria deklaroi se takimet publike janë organizuar jo vetëm për projektligjet (të cilat janë detyrim sipas ligjit 146/2014, por edhe për aktet ligjore dhe Vendimet e tjera të Këshillit të Ministrave, të cilat nuk janë pjesë ose fushëveprim i këtij ligji. Ligji 146/2014, parashikon vetëm ligjet (projektet) dhe jo me akte ligjore. Në këtë kuptim, ministria e mjedisit shkon shumë më thellë, duke organizuar takime të mëtejshme edhe për aktet nënligjore (kuptimi këtu vetëm për Vendimet e Këshillit të Ministrave). Kjo nuk ndodh për ministrinë dhe institucionet e tjera që përpunojnë dhe paraqesin për miratim projektvendime që kanë marrëdhënie ose ndikim në sektorët e mjedisit.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Është e rëndësishme të thuhet që për konsultë specifike, dëgjimet publike transmetohen në mediat audio-vizive në mënyrë që t'i bëjë ato të disponueshme për publikun e gjerë. Për më tepër, ky nen në paragrafin e tij 3 parashikon që autoritetet publike nuk përjashtohen nga detyrimi publik për botimin dhe konsultimin e akteve ligjore siç tregohet në ligjet që rregullojnë këto institucione. Për shkak të kësaj dispozite, Ministria e Mjedisit tejkalon rregullin e përgjithshëm (siç u tha më lart) të parashikuar në këtë ligj. Prandaj, projektvendimet e Këshillit të Ministrave të përpunuara / hartuara nga Ministria e Mjedisit, janë objekt i dëgjimeve publike dhe u paraqiten dispozitave përkatëse të vendimit

5.1. Historiku Institucional/Institucionet qendrore dhe lokale

Siç u përmend më lart në analizën e legjislacionit, ligji për zonat e mbrojtura ka parashikuar strukturat shtetërore qendrore dhe lokale për menaxhimin e tyre.

Strukturat kryesore përgjegjëse për menaxhimin e zonave të mbrojtura në nivelin qendror dhe lokal janë:

- Ministria përgjegjëse për zonat e mbrojtura (aktualisht Ministria e Turizmit dhe Mjedisit), si institucioni qendror i politikëbërjes për mbrojtjen dhe menaxhimin e zonave të mbrojtura në Republikën e Shqipërisë.
- Ministria e Turizmit dhe Mjedisit ka misionin e hartimit dhe zbatimit të politikave që synojnë mbrojtjen e mjedisit, përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore, mbrojtjen e natyrës dhe biodiversitetit, zhvillimin e qëndrueshëm dhe menaxhimin e pyjeve dhe kullotave, monitorimin e cilësisë së ujit dhe zhvillimin e politikave të turizmit.
- Ministri të tjera si Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria e Ekonomisë dhe Sipërmarrjes,
- Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKZM) është institucioni qendror shtetëror përgjegjës për zonat e mbrojtura, në varësi të Ministrit të Turizmit dhe Mjedisit dhe është përgjegjës për administrimin dhe kontrollin e tyre në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë. Sidoqoftë, në dy vitet e fundit, NAPA përmes RAPAs ka qenë në krye.
- Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM) është një institucion qendror publik në varësi të Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit, përgjegjës për krijimin dhe menaxhimin e sistemit të informacionit mjedisor, i cili siguron informacionin mjedisor për publikun, në lidhje me çështjet mjedisore. Sipas VKM Nr. 1189, datë 18.11.2009 "Për rregullat dhe procedurat për hartimin dhe zbatimin e programit kombëtar të monitorimit të mjedisit", AKM është përgjegjëse për përgatitjen e Programit Vjetor Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit. Sistemi i monitorimit përfshin monitorimin e ajrit, monitorimin e ujit, cilësinë e ujit bio, monitorimin nëntokësor të ujit dhe monitorimin e biodiversitetit.
- Administratat Rajonale të Zonave të Mbrojtura (RAPA) janë në varësi të NAPA, me bazë në secilin rajon, përbëjnë të gjithë së bashku rrjetin e specializuar institucional lokal, i cili është përgjegjës për përmbushjen e detyrave për mbrojtjen dhe zhvillimin e zonave të mbrojtura të vendosura në rajon.
- Komunat, si njësi themelore të qeverisjes vendore, zbatojnë kërkesat e ligjit për zonat e mbrojtura dhe ligjeve të tjera përkatëse organike, brenda territorit administrativ nën juridiksionin e tyre.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

- Komitetet e menaxhimit të krijuara për të monitoruar zbatimin e planeve të menaxhimit për zonat e mbrojtura, janë të përbërë nga anëtarë nga komuna / shtetet përgjegjëse për territorin administrativ në të cilin ndodhet zona e mbrojtur, NAPA, institucionet përkatëse lokale, të tilla si bujqësia, turizmi, infrastruktura, shoqëria civile, përfaqësues nga pronarët e pyjeve dhe kullotave të vendosura në zonat e mbrojtura dhe drejtohen nga prefekti. Komiteti ka funksion mbikëqyrës në zbatimin e planeve të menaxhimit për zonat e mbrojtura dhe punon sipas rregullave të tij të procedurës. Në zbatim të nenit 41 të ligjit "Për zonat e mbrojtura", Këshilli i Ministrave miratoi VKM "Për përbërjen, funksionet, detyrat dhe përgjegjësitë e Komiteteve të Menaxhimit të zonave të mbrojtura".

5.2. Transparenca në përdorimin dhe menaxhimin e burimeve natyrore

Ka shumë pak kërkime në dispozicion për të vlerësuar dhe hartuar rreziqet e korrupsionit në sektorin e mjedisit dhe menaxhimin e burimeve të Shqipërisë. Lejet e lëshuara nga MTE dhe strukturat e saj të varura përfshijnë: Deklaratën për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe Licencën për shërbimin e ekspertizës dhe / ose profesionistin për Ndikimin në Mjedis. Ekzistojnë linja të paqarta të përgjegjësisë midis MTE dhe AKM në lidhje me lejet dhe licencimin e aktiviteteve. Sipas legjislacionit në fuqi, AKM mban autoritetin kryesor institucional për përpunimin e kërkesave të VNM, lejeve mjedisore, vendosjen e kushteve dhe kriterëve dhe përgatitjen e deklaratave / lejeve mjedisore, ndërsa përgjegjësia për lëshimin e deklaratës mjedisore i takon Ministrit të Mjedisit.

Për më tepër, reforma institucionale që është ende në vazhdim (dmth. 6 Agjencitë e Pëllgjeve Ujore) (WBA) të cilat ishin strukturat lokale të MTE përgjegjëse përkatësisht për çështjet e menaxhimit të ujit, kohët e fundit janë transferuar në përgjegjësinë e Agjencisë së Menaxhimit të Burimeve Ujore) dhe çështjet komplekse në lidhje me rolet dhe përgjegjësitë midis institucioneve nuk janë përfunduar ende.

Për sa i përket kufizimeve administrative, organizata të tjera raportojnë se drejtorive dhe inspektorateve rajonale të mjedisit kryesisht u mungojnë pajisjet dhe infrastruktura bazë për të kryer punën e tyre në terren. Aftësia e Agjencive Rajonale të Mjedisit (REA) për të verifikuar materialin e paraqitur në terren është i dobët / nëse nuk ekziston. Kompanitë e lejuara paraqesin raportin e vetë-monitorimit të DAR siç kërkohet nga legjislacioni dhe kushtet e lejes. Specialisti i monitorimit në DAR thjesht mbledh raportet e monitorimit dhe nuk janë në gjendje të vlerësojnë pajtueshmërinë në terren për shkak të faktit se pajisjet e nevojshme mungojnë, dhe disa herë kualifikimin profesional. Kjo lë pra një boshllëk të madh ku marrëdhëniet midis përfaqësuesve të DAR dhe subjekteve (përfshirë këtu ekspertët e mjedisit) mund të komprometohen përmes përfitimeve të fshehura financiare.

Për më tepër, Agjencia e sapokrijuar NAPA ka luajtur një rol mjaft domethënës në procesin e VNM dhe VSM. Sidoqoftë, kapacitetet e tij duhet të konsolidohen dhe trajnohen më tej dhe ekspertiza shumë profesionale e saj duhet të jetë thelbësore për procesin e VNM dhe VSM, veçanërisht me fokus në HEC.

Nisma e re e qeverisë shqiptare që synon kontrollimin e të gjitha kontratave koncesionare të HEC-eve të bëra deri më tani, është një angazhim shumë i lartë për të mirën e sektorit. Bëhet veçanërisht e rëndësishme për ato të ndërtuara në / pranë PA-ve. Ekspertët e NAPA-s janë tashmë në grupet e punës të ngritura për këtë arsye.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

Përveç kësaj, reforma e decentralizimit përbën gjithashtu një element të rëndësishëm në proces. Mungesa e njohurive, trajnimeve, si dhe mjeteve / instrumenteve për të përmbushur plotësisht kërkesat ligjore, bëjnë një pengesë serioze në procedurat e përgjithshme të informimit, konsultimit dhe pjesëmarrjes publike

Megjithatë sa më sipër nuk përbën tërë sfondin. Një rol specifik dhe të veçantë në procesin e VSM dhe VNM luajnë ekspertët privatë / të pavarur të mjedisit. Ekspertët e mjedisit kanë përgjegjësi të qarta mbi procesin. Megjithëse ato janë licensuar në përputhje me një procedurë të përcaktuar, kjo e fundit kontestohet disa herë nga aktorë të ndryshëm. Ekspertët e mjedisit, për shkak të mungesës së vetëdijes, përvojës dhe mungesës së trajnimit janë shumë të prirur për korrupsion nga investitorët që i kanë punësuar ata. Për më tepër, zbatimi i dobët i ligjit dhe mosndëshkimi i ekspertëve që kanë qenë subjekt i praktikave korruptive, kanë sjellë vendime të gabuara dhe të dyshimta.

Megjithëse numri i saktë i ekspertëve është i vështirë të përcaktohet, ka mijëra ekspertë privatë të licensuar aktualisht për të kryer VNM / VSM në Shqipëri (përfshirë këtu përgjegjësinë për informacionin publik, konsultimin dhe pjesëmarrjen). Ministria e Mjedisit certifikon ekspertë privatë për kryerjen e VNM dhe ligji i VNM 2015 përcakton kërkesat për fushat e ekspertëve të ekspertizës, kualifikimet profesionale dhe formimin e ekipeve të ekspertëve.

Intervistat e fundit të kryera me disa aktorë në kuadër të projektit GIZ "Reduktimi i korrupsionit në vendimmarrjen mjedisore", siguruan disa prova mbi arsyet e një cilësie të dobët të procesit të VNM-së / VSM-së, ku ndër të tjera u përmendën. Të intervistuarit përmendën arsyet e mëposhtme për VNM me cilësi të dobët.

- (i) Mungesa e ekspertizës dhe kualifikimeve të përshtatshme midis eksperteve privat
- (ii) Mungesa e vetëdijes midis eksperteve për kërkesat formale për VNM (përfshirë metodologjitë)
- (iii) Mungesa e një strategjie kombëtare për VNM;
- (iv) Metodologjitë e pazhvilluara të VNM-së;
- (v) Pjesëmarrja e kufizuar e publikut në shqyrtimin e përpiktë të VNM-ve
- (vi) Burime njerëzore të pa përshtatshme brenda agjencive publike për të vlerësuar draft VNM;
- (vii) Mungesa e sanksioneve zyrtare për ekspertet privat të cilët vazhdimisht paraqesin VNM-të dobët.

Intervistat zbuluan se ka të bëjë me qendrat e konsultimeve publike për VNM. Disa të intervistuar pretenduan se proceset për konsultim publik mbi draft VNM-të shpesh janë mjaftueshëm transparente dhe se në praktikë është e vështirë për anëtarët e publikut të kundërshtojnë projekte të veçanta, veçanërisht kur u jepet informacion i rremë. Disa konsulta publike thuhet se janë manipuluar nga zyrtarë lokalë, me vetëm ata miqësorë për një projekt të veçantë të ftuar në konsultim. Të intervistuar të tjerë nuk ishin dakord që konsultimet publike përfshijnë procese të paqartë, duke cituar postimin e VNM-ve në faqen e internetit të NEA-s.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Kuadri ligjor në lidhje me ZM, VNM dhe VSM mbetet ende kompleks dhe i vështirë për t'u zbatuar. Kjo është për shkak të shumë arsyeve, veçanërisht për:

- Njohuri të dobëta të procesit nga ekspertët përkatës të institucioneve shtetërore
- Mungesa e ekspertizës nga ana e OJQ-ve dhe OSHC-ve për t'iu kundërvënë proceseve të ndryshme ose për të bërë vlerësim të pavarur gjatë hapave të ndryshëm të proceseve të VNM / VSM, me fokus në informimin, konsultimin dhe pjesëmarrjen e publikut
- Mungesa e trajnimeve të vazhdueshme për ekspertët që punojnë në nivele të ndryshme të procesit siç janë ekspertët në nivelin kombëtar dhe lokal (ministria, ARM-të, njësitë e qeverisjes vendore). Duke pasur parasysh që korniza ligjore i është nënshtruar një procesi shumë dinamik të ndryshimeve, do të kishte qenë me rëndësi të veçantë trajnimi i vazhdueshëm i stafit. Referuar legjislacionit kombëtar, procesi i konsultimit, informimit dhe pjesëmarrjes publike përfshin disa aktorë kryesorë. Është e rëndësishme që të gjithë aktorët kryesorë në proces të trajnohen në përputhje me dokumentet kryesore - Konventën e Aarhusit, Direktivën e VNM / VSM dhe gjithashtu me aktet nënligjore përkatëse, vendimet mbi informacionin publik dhe pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrje. Në vitin 2012 Banka Botërore ofroi një seri trajnimesh për tre shtyllat e Konventës së Aarhusit. Megjithatë pjesëmarrja ishte e lartë, nuk dihet se sa prej këtyre ekspertëve vazhdojnë të punojnë ende për qeverinë shqiptare.
- Ndryshimet e vazhdueshme politike ndikojnë herë pas here në mënyrë dramatike në stafin teknik të ministrive përkatëse. Kjo e bën të pamundur që stafi i trajnuar të mbahet ende i interesuar për proceset, për shkak të presionit të vazhdueshëm që ata kanë në ndryshimet e stafit. Edhe më e keqja është rasti kur stafi i trajnuar zëvendësohet (për shkak të ndryshimeve politike), ndonjëherë as me profesionistë, por vetëm me militantë, të cilët nuk kanë njohuri, formim dhe ekspertizë përkatëse në këtë fushë.
- Reforma e pafund institucionale, e cila prek kohë pas kohe institucionet shtetërore, është një faktor shumë i rëndësishëm që pengon të gjithë procesin.
- Ndryshimet e vazhdueshme të legjislacionit kombëtar, mungesa e udhëzimeve përkatëse për zbatimin e VNM dhe VSM, mungesa e manualit për procesin e informacionit, konsultimit dhe pjesëmarrjes publike në përputhje me Konventën e Aarhus, sjellin konfuzion të mëtejshëm dhe paralizojnë procesin.
- Afatet e përcaktuara në paketën ligjore, nuk janë të rëndësishme dhe nganjëherë mashtrojnë si publikun ashtu edhe ithtarët e projektit. Nuk është e qartë nëse këto afate janë zbatuar plotësisht në punën e përditshme të të gjitha institucioneve të përfshira.
- Mungesa e njohurive, trajnimit dhe llogaridhënies së dobët të ekspertëve të mjedisit në lidhje me praktikën e korrupsionit dhe politikën anti-korrupsion e bën vendimmarrjen mjedisore të dobët, të dyshimtë dhe të diskutueshme.
- Procedurat aktuale të licencimit për ekspertët e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (VNM) nuk përfshijnë trajnime antikorrupsion. Për më tepër, dispozitat e përgjithshme të llogaridhënies dhe integritetit nuk zbatohen, megjithatë VNM-të shpesh janë të dobëta dhe të prirura për korrupsion.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Përveç kësaj, dispozitat në lidhje me përgjegjësinë e tyre ndaj praktikave të korrupsionit nuk janë zbatuar, edhe pse në disa herë ekspertiza e tyre në përgatitjen e raporteve të VNM-së ka qenë e brishtë dhe e prirur për disa praktika korrupsioni.

Në Shqipëri nuk ka shtresa mjedisore që mbrojnë interesin publik në terren, të cilët mund të ndihmojnë publikun dhe OJQ-të me këshillim dhe ekspertizë ligjore për të çuar çështjet mjedisore në gjykatë. Ekziston një OJQ, përkatësisht Shoqata e Ndihmës Ligjore Tiranë, e cila ofron ndihmë juridike për qytetarët dhe grupet më të prekshme, kryesisht në fushën e të drejtave të njeriut. Megjithatë OJQ-të janë forcuar, ato megjithatë nuk kanë kapacitete të mjaftueshme për të çuar çështjet e tyre në gjykatë. Praktikisht, ka raste kur OJQ-të kanë ndërmarrë një procedurë administrative para Avokatit të Popullit ose Gjykatës. Gjatë vitit 2010 - 2012, Ombudsmeni ka shqyrtuar 35-40 kërkesa publike, duke adresuar kryesisht çështje, të tilla si: ujërat e zeza, tymi, gazrat, zhurma dhe ndotja elektromagnetike, etj. Zyra e Avokatit të Popullit vëren se shumica e letrave publike për çështjet paraqesin ankesa të interesit të komunitetit kundër ndotjes së shkaktuar nga Fabrikat e Çimentos në Fushe Kruje, fabrika e Cellophane në Lushnje, Fabrika e Arsenikut mbetet në Fier, impianti i menaxhimit të mbetjeve urbane në Shëngjin, antenat e ndërmarrjeve të lëvizshme, impiantet e përpunimit të peshkut, aktivitetet e përpunimit të drurit, rritja e bagëtive dhe zogjve në oborre, etj. Rasti më i fundit ishte protesta publike kundër ndërtimit të 13 HEC-eve në lumin Valbona, në veri të Shqipërisë. Mungesa e raporteve të zbatimit të ligjeve dhe akteve nënligjore përkatëse mungon plotësisht. Si pasojë, rekomandimet dhe veprimet për përmirësimin e kornizës ligjore mbeten të vështira dhe të pavlerësuara si duhet.

- Në lidhje me procesin e VSM-së si një proces shumë të ri në lidhje me zbatimin (vetëm në planifikimin e territorit), duhet thënë se deri më tani publiku nuk komenton ose bën sugjerime siç kërkohet nga ligji. Dhe akoma më shumë, nuk është botuar asnjë nga komentet, siç kërkohet nga ligji. Kjo mund të vijë për shkak të disa shkaqeve
 1. Publiku nuk i njeh si duhet të drejtat e tij që burojnë nga Konventa e Arhusit
 2. Publiku nuk është i informuar si duhet për këtë mundësi.
 3. Publiku nuk ka njohuritë e duhura për proceset dhe mundësitë
 4. Siç është raportuar, dëgjimet publike disa herë janë të vështira për t'u kuptuar nga publiku i gjerë, për shkak të informacionit shumë të ndërlikuar të siguruar nga kompanitë private si një përmbledhje e procesit të VSM-së. Intervistat me ekspertët raportojnë së në shumë raste, informacioni nuk i jepet publikut në një mënyrë të kuptueshme dhe të lehtë.
- Përveç sa më sipër, procesi i VSM nuk është realizuar për politikat kryesore, strategjitë e prodhuara nga qeveria. Kjo është për shkak të njohurive shumë të kufizuara të institucioneve përkatëse të ligjit të VSM-së. Ose mund të vijë si rezultat i anashkalimit të këtij procesi i cili kërkon kohë më të gjatë.
- Gjithashtu, mungesa e kapaciteteve në disa institucione përfshirë këtu AKZM dhe RAPA luan një rol thelbësor. Ata duhet të jenë një lojtar i fortë në këto procese dhe të aftë për të informuar publikun dhe për t'i tërhequr ata përmes shembujve të mirë dhe iniciativave të tjera në menaxhim më të mirë të AP-ve.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjen e Natyrës në Shqipëri

- Mundësimi i publikut për të qënë aktiv dhe i vetëdijshëm për menaxhimin e AP-ve është një proces i gjatë që do të kërkojë jo vetëm vullnet politik, por edhe një angazhim shumë aktiv të të gjithë aktorëve dhe palëve të interesit. Por vetëm përmes këtyre proceseve, të përfshirjes, pronësisë, informacionit dhe konsultimit, mund të jetë e mundur arritja e objektivave.

6. Fushat për përmirësim, rekomandimet dhe përfundimet

Legjislacioni kombëtar për Zonat e Mbrojtura, VNM dhe VSM raportohet se transpozon plotësisht acquis e BE-së në këtë fushë. Sidoqoftë, ai ende ka nevojë për përmirësime të konsiderueshme, veçanërisht për faktin se aktet nënligjore përkatëse janë miratuar vite pas zbatimit të ligjit kryesor. Është e nevojshme të elaborohet një studim ose raport mbi çështjet e zbatimit në lidhje me legjislacionin për zonat e mbrojtura dhe zbatimin e ligjeve të VNM dhe VSM, në kontekstin e përdorimit të qëndrueshëm dhe menaxhimit të ZM-ve. Për më tepër, vendet e Natura 2000 duhet të jenë objekt i kërkesave specifike sipas ligjit të VNM / VSM

Zbatimi i legjislacionit mbetet pika e dobët për Shqipërinë. Përkundër shumë përpjekjeve të bëra nga OJQ-të dhe duke i shtyrë autoritetet për mekanizmin e duhur të zbatimit të legjislacionit, duket se nuk ndodhin ndryshime të mëdha. Prandaj, duhet të kryhet një vlerësim i zbatimit të legjislacionit dhe autoritetet përkatëse për përmirësimin e situatës duhet të marrin masa konkrete.

Nevojiten përcaktim më i mirë i përgjegjësiave dhe trajnime të vazhdueshme të stafit në të dy nivelet, në mënyrë që të drejtohet në një vendimmarrje të duhur. Një fokus specifik duhet t'i jepet inspektoratit të Mjedisit, veçanërisht në lidhje me publikimin e informacionit pas vlerësimit të monitorimit të ithtarëve të ndryshëm të projektit. E njëjta gjë mund të thuhet për stafin e zonave të mbrojtura. Duhet të ofrohen më shumë njohuri dhe trajnime në lidhje me parimet kryesore të transparencës dhe luftës kundër praktikave korruptive

Udhëzimet mbi metodologjinë e VNM / VSM duhet të përpunohen dhe të përdoren si një dokument pune në institucionet përkatëse me një rëndësi specifike për zonat e mbrojtura dhe të ardhmen Natura 2000. Gjithashtu këto udhëzime duhet të ndahen me ekspertët të pavarur të VNM-së, si dhe për përmirësimin e procesit gjithashtu nga kjo perspektivë (e ithtarëve të projektit).

Udhëzimi për informimin, konsultimin dhe pjesëmarrjen publike duhet të elaborohet dhe përsëri të ndahet, me OJQ-të kryesore dhe OSHC-të. Propozuesi i projektit duhet të jetë i vetëdijshëm dhe të veprojë në respekt dhe përkushtim të plotë për zbatimin e një udhëzimi të tillë. Trajnimet duhet të ndiqen për OJQ-të mbi metodologjinë dhe udhëzimin, si dhe trajnime të bëra sipas nevojës duhet të jenë në dispozicion edhe për ekspertët e VNM-së në këtë drejtim.

Është e rëndësishme t'i kushtohet një vëmendje e veçantë procedurave të licencimit për ekspertët e VNM / VSM. Këto procedura duhet të përmirësohen dhe kushtet specifike, trajnimet profesionale dhe të vazhdueshme duhet t'u ofrohen atyre përmes Universiteteve para licencimit. Gjithashtu përgatitja e programit të trajnimit dhe kualifikimit për ekspertët e mjedisit duhet të jetë e hapur për të gjitha departamentet universitare që zhvillojnë disiplinën e VNM në programet e tyre universitare të Bachelor, Master ose PhD. Ndërhyrja në procedurat e licencimit të ekspertizës mjedisore duke integruar një kurs të

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

detyrueshëm trajnimesh, do të kontribuojë në konsolidimin e një procedure më transparente dhe të besueshme të VNM-së ndaj institucioneve dhe aktorëve / aktorëve të tjerë të interesuar.

Futja e rregullave të buta, siç janë udhëzimet për masat antikorrupsion, do të përmirësojë më tej të gjitha nivelet e vendimmarrjes, duke filluar nga nivelet rajonale deri në ato qendror.

Janë bërë disa vlerësime të hendekut sidomos për kontratat koncesionare të HEC-eve. Është me rëndësi të madhe që këto raporte të dërgohen në AKZM dhe RAPA dhe të mos merren si pronë e autorëve të ndryshëm. Të gjitha vlerësimet e bëra nga OJQ-të përmes financimit të donatorëve, duhet të ndahen dhe diskutohen me autoritetet përkatëse, në mënyrë që të gjendet mënyra e duhur për përmirësime.

Në lidhje me OJQ-të, duhet të ofrohen trajnime në mënyrë që të arrihet një kuptim më i mirë i çështjeve përkatëse dhe si rrjedhojë për të siguruar ekspertizë, njohje dhe profesionalizëm më të mirë gjatë disa hapave të proceseve të VNM / VSM, si dhe një njohuri më të thellë mbi menaxhimi i burimeve natyrore. Për më tepër, OJQ-të dhe OSHC-të duhet të jenë më të informuara dhe të përfshira gjatë procesit të përpunimit dhe konsultimit të aktit ligjor. Ata duhet të jenë më të etur për të kundërshtuar dhe për të ndikuar në procesin e vendimmarrjes në hapat e hershëm të proceseve dhe jo vetëm në fund të tij. Rasti shumë i fundit ka të bëjë me ligjin për importin e mbeturinave, ku përfshirja dhe kundërshtimi i OJQ-ve u bë vetëm ditët e fundit para miratimit të ligjit

Vlen të përmendet se OJQ-të bazë përballen me një situatë të ndryshme nga OJQ-të e tjera të vendosura në qytete dhe të përfshira në disa çështje me interes. Prandaj atyre u duhet dhënë më shumë mbështetje dhe trajnime në mënyrë që të përmirësojnë njohuritë e tyre mbi çështjet që lidhen me menaxhimin e burimeve natyrore. Nëse kapacitetet dhe mundësitë e tyre janë ngritur, roli i tyre në advokim dhe përfshirje në vendimmarrje do të jetë shumë më i fortë niveli lokal dhe kombëtar.

Mund të përgatitet një manual përdorimi ose manual për OJQ-të dhe shoqërinë civile. Ai duhet të përfshijë të gjithë legjislacionin përkatës, procedurat se si OJQ-të mund të marrin pjesë dhe në cilin kontekst, mundësitë për të përdorur disa instrumente si Komisioneri i Informacionit dhe Mbrojtjes së të Dhënave, Ombudsmeni. Të gjithë hapat ligjorë duhet të shpjegohen dhe përcaktohen mirë në një manual të tillë. Rregullime nënligjore mjedisore d.m.th. Vendimi i Këshillit të Ministrit nr. 16 datë 04.01.2012 "Për aksesin në publik të informacionit mjedisor" dhe Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 247, datë 30.04.2014 "Për përcaktimin e rregullave, kërkesave dhe procedurave për informacionin dhe përfshirjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore" duhet të integrohet si pjesë e manualeve.

Në lidhje me çështjen e qasjes në drejtësi, ajo mbetet ende një pikë e nxehtë dhe një pikë shumë e ndjeshme. Mund të jetë me rëndësi të madhe për të mbështetur Universitetet e Drejtësisë në të gjithë vendin dhe për të siguruar trajnime të bëra vetëm për qasjen në drejtësi për çështjet e mjedisit. Ky mund të fillojë si një projekt pilot dhe më vonë mund të pasohet me iniciativa të tjera më ambicioze.

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

7. Referencat

Dokumentet strategjike dhe të politikave

1. Strategjia Kombëtare e Zhvillimit dhe Integritimit (SKZHI) 2015-2020
2. Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor (ISRAD) 2014-2019
3. Dokumenti i Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit 2015-2020
4. Dokumenti i Politikës për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit në Shqipëri 2014-2018
5. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë
6. Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë
7. Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë
8. Ligji Nr. 10431, datë 09.06.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"
9. Ligji Nr. 9587, datë 20.07.2006, "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit", i ndryshuar
10. Ligji Nr. 10253, datë 11.03.2010 "Për Gjuetinë"
11. Ligji Nr. 61/2016 "Për Shpalljen e Moratoriumit të Gjuetisë në Republikën e Shqipërisë"
12. Ligji Nr. 64/2012 "Për Peshkimin", i ndryshuar
13. Ligji Nr. 9385, datë 04.05.2005 "Për Pyjet dhe Shërbimet Pyjore", i ndryshuar
14. Ligji Nr. 9693, datë 19.03.2007 "Për Fondin e Kullotave", i ndryshuar
15. Ligji Nr. 111/2012 "Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore"
16. Ligji Nr. 10 304, datë 15.07.2010 "Për Sektorin e Minierave në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar.
17. Ligji Nr. 107/2014 "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit"
18. Ligji Nr.9780, datë 16.07.2007 "Për Inspektimin dhe Mbrojtjen e Territorit nga Ndërtimi i Paligjshëm"
19. Ligji Nr. 93/2015 "Për Turizmin"

Burime të Tjera

1. <http://akzm.gov.al/informacione/cat-i>
2. <http://akzm.gov.al/us/information/pa-and-strategy-development/item/125-strategjia-e-zhvillimit-e-zm>
3. http://infrastruktura.gov.al/epcontent/uploads/2017/10/DOKUMENTI_I_POLITIKAVE_TE_PLANIFIKIMIT_DHE_ZHVILLIMIT_TE_TERRITORIT.pdf
4. https://www.ammkrks.net/repository/docs/Strategy_and_Action_Plan_for_Biodiversity_2011-2020.pdf

Fuqizimi i Organizatave Mjedisore
të Shoqërisë Civile për të Promovuar
Mbrotjtjen e Natyrës në Shqipëri

5. Faqja Web e Konventës Arhusit
6. Faqja Web e ministrisë
7. Faqja Web e avokatit të popullit
8. Faqja e Web e Komisionerit të Informacionit dhe Mbrojtjes së të Dhënave
9. Faqja e Web e BE
10. Faqja e Web e Bankës Botërore
11. Raporti i OSBE-së për vlerësimin e rrezikut të korrupsionit në mjedis
12. Vendimi mbi Natyrën: Vlerësimet e korrupsionit dhe ndikimit në mjedis U4-CMI